

ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

1939. Η αληθινή ιστορία της Χάνα Ρόζενταλ
Βασισμένο σε ιστορικά γεγονότα

ARMANDO LUCAS
CORREA

 ΔΙΟΝΙΣΙΑ



ARMANDO LUCAS CORREA

ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

μετάφραση
Φωτεινή Πίπη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΙΟΠΤΡΑ

Στα παιδιά μου, Έμα, Άννα και Λούκας

*Στους Judith Köppel Steel και Herbert Karliner, που ήταν στην
ηλικία των παιδιών μου όταν επιβιβάστηκαν στο Σεντ Λούις στο
λιμάνι του Αμβούργου το 1939*

Γίνεσθέ μοι μάρτυρες

ΗΣΑΪΑΣ, 43:10



Οι αναμνήσεις είναι ό,τι δεν θέλεις πια να θυμάσαι.

TZOAN NTINTION



Κάτα και Άννα

Βερολίνο – Νέα Υόρκη

Κάνα

Βερολίνο, 1939

ΎΗ μουν σχεδόν δώδεκα χρονών όταν αποφάσισα να σκοτώσω τους γονείς μου.

Το είχα πάρει απόφαση. Θα έπεφτα δήθεν για ύπνο και θα περίμενα ώσπου να αποκοιμηθούν εκείνοι. Ήταν εύκολο να το καταλάβω γιατί ο μπαμπάς κλείδωνε πάντα τα βαριά διπλά παραθυρόφυλλα κι έκλεινε τις χοντρές πρασινομπρούντζινες κουρτίνες. Μετά επαναλάμβανε τα ίδια πράγματα που έλεγε κάθε βράδυ μετά το δείπνο, το οποίο εκείνες τις μέρες είχε φτάσει στο σημείο να αποτελείται από ένα αχνιστό μπολ άνοστης σούπας και ίσως κάνα ξεροκόμματο.

«Δεν γίνεται τίποτα. Όλα τέλειωσαν. Πρέπει να φύγουμε».

Τότε η μαμά θα έβαζε τις φωνές, κατηγορώντας τον με τσιριχτή φωνή. Θα βημάτιζε νευρικά σε όλο το διαμέρισμα –το μικροσκοπικό της φρούριο καταμεσής μιας πόλης που βυθιζόταν και το μόνο μέρος που έβλεπε εδώ και πάνω από τέσσερις μήνες– ώσπου, αποκαμωμένη, θα αγκάλιαζε τον

μπαμπά και θα κόπαζαν επιτέλους τα ασθενικά βογκητά της.

Εγώ θα περίμενα μια δυο ώρες. Εκείνοι δεν θα πρόβαλλαν καμία αντίσταση. Ήξερα πως ο μπαμπάς είχε ήδη παραιτηθεί και ήταν πρόθυμος να φύγει. Η μαμά θα ήταν πιο δύσκολη, αλλά, με τόσα υπνωτικά χάπια που έπαιρνε, πολύ σύντομα θα κοιμόταν βαριά, βυθισμένη στα αιθέρια έλαιά της από γιασεμί και γεράνι. Παρότι σταδιακά είχε αυξήσει τη δοσολογία, ξυπνούσε και πάλι κλαίγοντας μέσα στη νύχτα. Εγώ έτρεχα να δω τι είχε συμβεί, αλλά το μόνο που διέκρινα από τη μισάνοιχτη πόρτα ήταν η μαμά να κλαίει απαρηγόρητη στην αγκαλιά του μπαμπά, σαν κοριτσάκι που μόλις είδε έναν φριχτό εφιάλτη. Μόνο που εκείνη ζούσε τον εφιάλτη ξύπνια.

Κανείς δεν άκουγε πια τα κλάματα και τις φωνές μου, κανείς δεν ασχολούνταν με αυτά. Ο μπαμπάς μου έλεγε πως ήμουν δυνατή. Πως θα επιζούσα ό,τι κι αν γινόταν. Όχι, όμως, και η μαμά. Ο πόνος τής κατέτρωγε τα σωθικά. Ήταν σαν παιδί κλεισμένο σ' ένα σπίτι όπου δεν επιτρεπόταν πια να μπει το φως του ήλιου. Επί τέσσερις μήνες έκλαιγε γοερά κάθε βράδυ, από τότε που η πόλη είχε καλυφθεί από σπασμένα τζάμια και είχε πλημμυρίσει από τη μόνιμη αποφορά του μπαρουτιού, του μετάλλου και του καπνού. Τότε ήταν που άρχισαν να σχεδιάζουν την απόδρασή μας. Αποφάσισαν ότι θα εγκαταλείπαμε το σπίτι όπου είχα γεννηθεί και μου απαγόρευσαν να πηγαίνω στο σχολείο, όπου κανένας δεν με έκανε πια παρέα. Μετά ο μπαμπάς μου έδωσε τη δεύτερη φωτογραφική μηχανή μου.

«Για να μπορείς ν' αφήσεις πίσω σου έναν μίτο της Αριάδνης ώστε να βγεις από τον λαβύρινθο...» ψιθύρισε.

Τόλμησα να βάλω με τον νου μου ότι θα ήταν καλύτερο να απαλλαγώ από αυτούς.

Σκέφτηκα να διαλύσω ασπιρίνη μέσα στο φαγητό του μπαμπά ή να κλέψω τα υπνωτικά χάπια της μαμάς – ούτε βδομάδα δεν θα έβγαζε χωρίς τα χάπια της. Το μόνο πρόβλημα ήταν, πάνω απ' όλα, οι αμφιβολίες μου. Πόσες ασπιρίνες θα έπρεπε να καταπιεί για να πάθει διάτρηση στομάχου και να πεθάνει από εσωτερική αιμορραγία; Πόσο καιρό θα μπορούσε πραγματικά να επιζήσει άπνη η μαμά; Ούτε κουβέντα για οποιαδήποτε αιματηρή μέθοδο – η θέα του αίματος μου ήταν ανυπόφορη. Έτσι, το καλύτερο θα ήταν να πεθάνουν από ασφυξία. Να τους πνίξω με ένα τεράστιο πουπουλένιο μαξιλάρι. Η μαμά πάντα έλεγε ότι το όνειρό της ήταν να πεθάνει αναπάντεχα στον ύπνο της. «Δεν αντέχω τους αποχωρισμούς», έλεγε, εστιάζοντας το βλέμμα της πάνω μου – ή, αν δεν άκουγα, με άρπαζε από το μπράτσο και το ζουλούσε με τη λίγη δύναμη που της είχε απομείνει.

Μια νύχτα ξύπνησα αιφνίδια με την αίσθηση ότι είχα ήδη διαπράξει το έγκλημά μου. Έβλεπα τα άψυχα κορμιά των γονιών μου, ανήμπορη να χύσω έστω ένα δάκρυ. Ένιωσα ελεύθερη. Τώρα δεν θα υπήρχε κανείς να με υποχρεώσει να μετακομίσω σε κάποια βρομογειτονιά, να αφήσω πίσω τα βιβλία μου, τις φωτογραφίες μου, τις φωτογραφικές μηχανές μου, να ζω με τον τρόμο μήπως με δηλητηριάσουν οι ίδιοι μου οι γονείς.

Αρχισα να τρέμω. Φώναξα «Μπαμπά!», αλλά κανείς δεν ήρθε να με σώσει. «Μαμά!» Δεν υπήρχε επιστροφή. Τι είχα καταντήσει; Πώς είχα πέσει τόσο χαμηλά; Τι θα έκανα με τα πτώματά τους; Πόσο καιρό θα έπαιρνε ώσπου να αποσυντεθούν;

Όλοι θα πίστευαν πως είχαν αυτοκτονήσει. Κανείς δεν θα το αμφισβητούσε. Ως τότε οι γονείς μου υπέφεραν ήδη επί τέσσερις μήνες. Οι άλλοι θα με έβλεπαν σαν ορφανό· εγώ θα με έβλεπα σαν φόνισσα. Το έγκλημά μου υπήρχε στα λεξικά. Το έψαξα. Τι φριχτή λέξη. Ανατρίχιασα και μόνο λέγοντάς τη: «Γονεοκτόνος». Προσπάθησα να την επαναλάβω, αλλά δεν μπορούσα. Ήμουν μια φόνισσα.

Ήταν εύκολο να εξακριβωθεί το δικό μου έγκλημα, η δική μου ενοχή, το δικό μου μαρτύριο. Των γονιών μου, όμως, που προσπαθούσαν να με ξεφορτωθούν; Πώς λεγόταν αυτός που είχε σκοτώσει τα παιδιά του; Μήπως αυτό ήταν τόσο τρομερό έγκλημα ώστε δεν υπήρχε καν λέξη να το περιγράψει στο λεξικό; Αυτό σήμαινε πως αυτοί ίσως γλίτωναν. Ενώ εγώ θα έπρεπε να σηκώσω το βάρος του θανάτου και μιας αηδιαστικής λέξης. Μπορούσες, φαίνεται, να σκοτώσεις τους γονείς σου, τους αδελφούς και τις αδελφές σου. Αλλά όχι τα παιδιά σου.

Περιφέρθηκα σαν θηρευτής στα δωμάτια, που φάνταζαν ολοένα και πιο σκοτεινά στα μάτια μου, ενός σπιτιού που σύντομα δεν θα ήταν πια δικό μας. Σήκωσα το βλέμμα προς το ψηλό, απρόσιτο ταβάνι, διέσχισα διαδρόμους σπαρμένους με εικόνες μιας οικογένειας που εξαφανιζόταν λίγο λίγο. Το γλαυκό φως της λάμπας από τη βιβλιοθήκη του μπαμπά τρύπωνε στον διάδρομο όπου στεκόμουν αποπροσανατολισμένη, ανήμπορη να κουνηθώ. Είδα τα χλωμά χέρια μου να γίνονται χρυσαφιά.

Άνοιξα τα μάτια μου και βρέθηκα στο ίδιο υπνοδωμάτιο, περιτριγυρισμένη από πολυχρησιμοποιημένα βιβλία και κούκλες με τις οποίες δεν είχα παίξει ούτε θα έπαιζα ποτέ. Έκλεισα τα μάτια μου και αισθάνθηκα ότι δεν θα αργούσε

πια η ώρα που θα δραπετεύαμε, προς άγνωστο προορισμό, πάνω σ' ένα πελώριο υπερωκεάνιο, από κάποιο λιμάνι αυτής της χώρας στην οποία ποτέ δεν ανήκαμε.

Τελικά, δεν σκότωσα τους γονείς μου. Δεν χρειάστηκε. Στο τέλος οι ένοχοι ήταν ο μπαμπάς και η μαμά. Με εξανάγκασαν να ριχτώ κι εγώ στην άβυσσο μαζί τους.

Η μυρωδιά του διαμερίσματος είχε καταντήσει ανυπόφορη. Δεν καταλάβαινα πώς μπορούσε η μαμά μου να ζει κλεισμένη σ' αυτούς τους τοίχους, που ήταν καλυμμένοι από μια πράσινη μεταξωτή ταπετσαρία στο χρώμα της μούχλας και κατάπιναν το όποιο ελάχιστο φως της μέρας που υπήρχε αυτή την εποχή. Ήταν η μυρωδιά του εγκλεισμού.

Είχαμε λιγότερο χρόνο να ζήσουμε. Το ήξερα· το ένιωθα. Δεν θα περνούσαμε το καλοκαίρι εκεί, στο Βερολίνο. Η μαμά είχε βάλει ναφθαλίνη στις ντουλάπες για να περισώσει τον κόσμο της και η αφιά μυρωδιά πλημμύριζε το διαμέρισμα. Δεν είχα ιδέα τι προσπαθούσε να προστατέψει, αφού έτσι κι αλλιώς θα τα χάναμε όλα.

«Μυρίζεις σαν τις γριές στην οδό Γκρόσε Χάμπουργκερ...» με πείραζε ο Λέο. Ο Λέο ήταν ο μόνος μου φίλος· ο μόνος άνθρωπος που τολμούσε να με κοιτάξει καταπρόσωπο χωρίς να θέλει να με φτύσει.

Η άνοιξη στο Βερολίνο ήταν κρύα και βροχερή, αλλά ο μπαμπάς συχνά έφευγε χωρίς το πανωφόρι του. Όποτε έβγαινε από το σπίτι εκείνες τις μέρες, δεν περίμενε να έρθει το ασανσέρ, παρά κατέβαινε από τις σκάλες, που έτριζαν σε κάθε του βήμα. Ωστόσο εμένα δεν μου επέτρεπαν να χρησιμοποιώ τις σκάλες. Εκείνος δεν κατέβαινε από τις σκάλες

επειδή βιαζόταν, αλλά επειδή δεν ήθελε να συναντήσει τυχαία κανέναν άλλον ένοικο του κτιρίου. Οι πέντε οικογένειες που έμεναν στους ορόφους κάτω από μας περίμεναν πώς και πώς να φύγουμε. Αυτοί που ήταν κάποτε φίλοι μας δεν μας φέρονταν πια φιλικά. Αυτοί που κάποτε ευγνωμονούσαν τον μπαμπά ή προσπαθούσαν να καλοπιάσουν τη μαμά και τις φίλες της – που επαινούσαν το καλό της γούστο ή τη συμβουλευόταν για το πώς να ταιριάξουν μια εμπριμέ τσάντα με τα μοδάτα παπούτσια τους – τώρα μας κοιτούσαν αφ' υψηλού και μπορούσαν να μας καταδώσουν ανά πάσα στιγμή.

Η μαμά έμεινε άλλη μια μέρα κλεισμένη στο σπίτι. Κάθε πρωί, όταν ξυπνούσε, φορούσε τα ρουμπινένια σκουλαρίκια της και χτένιζε τα όμορφα, πυκνά μαλλιά της – ζηλευτά ανάμεσα στις φίλες της όποτε εμφανιζόταν στην τσαγερί του ξενοδοχείου Άντλον. Ο μπαμπάς την έλεγε «Θεά» επειδή της άρεσε πάρα πολύ ο κινηματογράφος, που ήταν και η μόνη της επαφή με τον έξω κόσμο. Δεν έχανε ποτέ την πρεμιέρα έργου όπου πρωταγωνιστούσε η πραγματική θεά της μεγάλης οθόνης, η «Λα Ντιβίν» Γκρέτα Γκάρμπο, στο Παλάστ.

«Αυτή είναι πιο Γερμανίδα από οποιονδήποτε», επέμενε κάθε φορά που αναφερόταν στη θεά Γκάρμπο, η οποία, στην πραγματικότητα, ήταν Σουηδέζα. Όμως εκείνη την εποχή οι ταινίες ήταν βωβές, και δεν απασχολούσε κανέναν το πού είχε γεννηθεί η σταρ.

Εμείς την ανακαλύψαμε. Εμείς το ξέραμε πάντα πως θα γινόταν ίνδαλμα. Εμείς την εκτιμήσαμε πριν από οποιονδήποτε άλλο· γι' αυτό την πρόσεξε το Χόλιγουντ. Και στην πρώτη της ομιλούσα ταινία είπε σε άπταιστα γερμανικά : «*Whisky – aber nicht zu knapp!*».

Μερικές φορές, όταν επέστρεφαν από το σινεμά, η μαμά έκλαιγε ακόμα. «Λατρεύω τα θλιβερά φινάλε – στις ταινίες», εξηγούσε. «Οι κωμωδίες δεν είναι για μένα».

Τότε σωριαζόταν στην αγκαλιά του μπαμπά, έφερνε το ένα της χέρι στο μέτωπό της, κρατώντας με το άλλο ψηλά την ουρά του μάρσι φορέματός της, τίναζε πίσω το κεφάλι της και άρχιζε να μιλάει γαλλικά.

«Αρμάν, Αρμάν...» επαναλάμβανε νωχελικά και με έντονη προφορά, σαν την ίδια τη Λα Ντιβίν.

Και ο μπαμπάς την έλεγε «Μαργκερίτ μου».

«*Espère, mon ami, et sois bien certain d'une chose, c'est que, quoi qu'il arrive, ta Marguerite te restera!*» του αποκρινόταν εκείνη γελώντας υστερικά. «Ο Δουμάς ακούγεται φριχτός στα γερμανικά. Έτσι δεν είναι;»

Όμως η μαμά δεν πήγαινε πια πουθενά.

«Πάρα πολλά σπασμένα τζάμια», ήταν η δικαιολογία της από τότε που έγινε το τρομερό πογκρόμ τον περασμένο Νοέμβριο και ο μπαμπάς έχασε τη δουλειά του. Είχε συλληφθεί στο γραφείο του στο πανεπιστήμιο και είχε προσαχθεί στο τμήμα της Γκρόλμανστράσε, όπου κρατήθηκε σε απομόνωση για κάποιο αδίκημα που δεν καταλάβαμε ποτέ. Ήταν στο ίδιο κελί χωρίς παράθυρα όπου κρατούνταν και ο πατέρας του Λέο, ο χερ Μάρτιν. Μετά την αποφυλάκισή τους, οι δυο τους συναντιούνταν καθημερινά – πράγμα που ανησυχούσε τη μαμά ακόμα περισσότερο, λες και σχεδίαζαν μια απόδραση για την οποία εκείνη δεν αισθανόταν ακόμα προετοιμασμένη. Από φόβο δεν εγκατέλειπε ποτέ το φρουριό της. Ζούσε σε μια κατάσταση διαρκούς εκνευρισμού. Παλιότερα σύχναζε στο φινετσάτο σαλόνι του ξενοδοχείου Κάιζερχοφ, λίγα τετράγωνα παρακάτω, αλλά τελικά γέμισε

κι αυτό από ανθρώπους που μας μισούσαν: αυτούς που θεωρούσαν τον εαυτό τους «καθαρό», που ο Λέο τους έλεγε «Θηρία».

Στο παρελθόν η μαμά μου καμάρωνε για το Βερολίνο. Όταν πήγαινε για ψώνια στο Παρίσι, έμενε πάντα στο Ριτς· κι όταν συνόδευε τον μπαμπά σε κάποια διάλεξη ή κάποιο κονσέρτο στη Βιέννη, έμεναν στο Ιμπέριαλ.

«Εμείς, όμως, έχουμε το Άντλον, το Γκραντ Οτέλ της λεωφόρου Ούντερ ντεν Λίντεν. Εκεί έμεινε και η Λα Ντιβίν και το απαθανάτισε στη μεγάλη οθόνη».

Εκείνο τον καιρό η μαμά μου κρυφοκοιτούσε από το παράθυρο, προσπαθώντας να βρει μια εξήγηση γι' αυτά που συνέβαιναν. Τι είχαν απογίνει τα χρόνια της τα ευτυχισμένα; Σε τι είχε καταδικαστεί και για ποιον λόγο; Αισθανόταν ότι πλήρωνε για τα αδικήματα άλλων: των γονιών της, των παππούδων της – καθενός από τους προγόνους της ανά τους αιώνες.

«Είμαι Γερμανίδα, Χάνα. Είμαι μια Στράους. Είμαι η Άλμα Στράους. Δεν φτάνει αυτό, Χάνα;» μου έλεγε στα γερμανικά και ύστερα στα ισπανικά και στα αγγλικά και τελικά στα γαλλικά. Λες και κάποιος την άκουγε· λες και ήθελε να καταστήσει το μήνυμά της απόλυτα σαφές σε καθεμιά από τις τέσσερις γλώσσες που μιλούσε άπταιστα.

Εκείνη τη μέρα είχα κανονίσει με τον Λέο να συναντηθούμε για να πάμε να τραβήξουμε φωτογραφίες. Βλεπόμεστε κάθε απόγευμα στο καφέ της φράου Φάλκενχορστ, κοντά στην αγορά Χάκεσερ Μαρκτ. Όταν μας έβλεπε η κατασηματάρχισσα, μας χαμογελούσε και μας έλεγε «ληστές». Μας άρεσε αυτό. Αν κάποιος από τους δυο μας αργούσε στο ραντεβού, όποιος είχε φτάσει πρώτος

παράγγελνε ζεστή σοκολάτα. Μερικές φορές κανονίζαμε να βρεθούμε στο καφέ κοντά στην έξοδο του σταθμού Αλεξάντερπλάτς, που είχε ράφια γεμάτα γλυκίσματα τυλιγμένα σε ασημόχαρτο. Όταν έπρεπε να με συναντήσει επειγόντως, ο Λέο με περίμενε στον πάγκο με τις εφημερίδες κοντά στο σπίτι μου, έτσι ώστε να μην πέσουμε πάνω σε κανέναν από τους γείτονές μας, οι οποίοι, μολονότι ήταν και νοικάρηδες μας, φρόντιζαν πάντα να μας αποφεύγουν.

Προκειμένου να μην παρακούσω τους μεγάλους, προσπάρασα τις στρωμένες με χαλί σκάλες, που μάζευαν σκόνη, και πήρα το ασανσέρ. Η καμπίνα σταμάτησε στον τρίτο όροφο.

«Χαίρετε, φράου Χοφμπίστερ...» είπα χαμογελώντας στην κόρη της, Γκρέτελ, με την οποία κάποτε παίζαμε μαζί. Η Γκρέτελ ήταν στεναχωρημένη, γιατί πριν από λίγο καιρό είχε χάσει το πανέμορφο άσπρο κουτάβι της. Τη λυπήθηκα πολύ.

Ήμαστε συνομήλικες, αλλά εγώ ήμουν πολύ ψηλότερη. Η Γκρέτελ χαμήλωσε τα μάτια της, και η φράου Χοφμπίστερ είχε το θράσος να της πει: «Ας πάμε από τις σκάλες. Πότε πια θα φύγουν; Μας φέρνουν όλους σε δύσκολη θέση...».

Λες και δεν άκουγα, λες και μόνο η σκιά μου στεκόταν μέσα στο ασανσέρ. Λες και δεν υπήρχα. Αυτό ήθελε κι εκείνη: να μην υπάρχω.

Στο κτίριό μας έμεναν ακόμα οι Ντίτμαρ, οι Χάρτμαν, οι Μπράουερ και οι Σουλτς. Τους είχαμε νοικιάσει τα διαμερίσματα όπου κατοικούσαν. Το κτίριο ανήκε στην οικογένεια της μαμάς μου από πριν τη γέννησή της. Αυτοί έπρεπε να φύγουν. Δεν ήταν από δω. Εμείς ήμαστε. Ήμαστε πιο Γερμανοί απ' ό,τι αυτοί.

Η πόρτα έκλεισε, το ασανσέρ άρχισε να κατεβαίνει, κι εγώ έβλεπα ακόμα τα πόδια της Γκρέτελ.

«Βρόμικοι άνθρωποι», άκουσα.

Άραγε είχα ακούσει σωστά; Τι κάναμε για να πρέπει εγώ να το υφίσταμαι αυτό; Τι έγκλημα διαπράξαμε; Δεν ήμουν βρόμικη. Δεν ήθελα ο κόσμος να νομίζει πως είμαι βρόμικη. Βγήκα από το ασανσέρ και κρύφτηκα κάτω από τις σκάλες, ώστε να μην ξαναπέσω πάνω τους. Τις είδα να βγαίνουν από το κτίριο. Η Γκρέτελ είχε ακόμα σκυμμένο το κεφάλι. Έριξε μια ματιά πίσω της αναζητώντας εμένα, ίσως θέλοντας να ζητήσει συγγνώμη, αλλά η μητέρα της την παρότρυνε να προχωρήσει.

«Τι κοιτάς;» της φώναξε.

Εγώ ανέβηκα τρέχοντας και κλαίγοντας τις σκάλες. Ναι, κλαίγοντας από οργή και από ανημπόρια γιατί δεν μπορούσα να πω στη φράου Χοφμάλστερ πως εκείνη ήταν πιο βρόμικη από μένα. Αν την ενοχλούσαμε, ας έφευγε εκείνη από το κτίριο· ήταν δικό μας. Έτσι μου ερχόταν να αρχίσω να χτυπάω τους τοίχους, να σπάσω την πολύτιμη φωτογραφική μηχανή που μου είχε χαρίσει ο πατέρας μου. Μπήκα στο διαμέρισμά μας, και η μαμά δεν μπορούσε να καταλάβει γιατί ήμουν τόσο εξοργισμένη.

«Χάνα, Χάνα!» μου φώναξε, αλλά εγώ προτίμησα να την αγνοήσω.

Πήγα στο κρύο μπάνιο, βρόντηξα την πόρτα πίσω μου και άνοιξα το νερό στο ντους. Έκλαιγα ακόμα· ή, μάλλον, ήθελα να σταματήσω να κλαίω, αλλά μου ήταν αδύνατο. Με όλα μου τα ρούχα και με τα παπούτσια, μπήκα μέσα στην ολόλευκη μπανιέρα. Η μαμά συνέχισε να μου φωνάζει, ώσπου τελικά με άφησε στην ησυχία μου. Το μόνο που

άκουγα ήταν ο ήχος του ζεματιστού νερού που έπεφτε σαν καταρράχτης πάνω μου. Το άφησα να κυλήσει μέσα στα μάτια μου ώσπου να τσουξουν· μέσα στα αυτιά μου, στη μύτη μου, στο στόμα μου.

Άρχισα να βγάζω τα ρούχα μου και τα παπούτσια μου, που τώρα ήταν βαρύτερα από το νερό και από τη βρομιά μου. Σαπουνίστηκα, πασαλείφτηκα με τα άλατα μπάνιου της μαμάς, που μου ερέθισαν το δέρμα, και τρίφτηκα με μια λευκή πετσέτα για να ξεφορτωθώ και το τελευταίο ίχνος ακαθαρσίας. Η επιδερμίδα μου ήταν κατακόκκινη, λες και κόντευε να ξεφλουδίσει. Γύρισα το νερό στο ακόμα πιο καυτό, ώσπου να μην το αντέχω άλλο. Όταν βγήκα από το ντους, κατέρρευσα στα κρύα ασπρόμαυρα πλακάκια.

Ευτυχώς, τα δάκρυά μου είχαν στερέψει. Σκουπίστηκα, τρίβοντας με δύναμη αυτό το δέρμα που δεν το ήθελα και που, Θεού θέλοντος, θα άρχιζε να αποβάλλεται σαν του φιδιού μετά απ' όλο αυτό το ζεμάτισμα. Μπροστά στον αχνισμένο καθρέφτη εξέτασα κάθε πόρο στο πρόσωπο, στα χέρια, στα πόδια, στα αυτιά μου –παντού– για να δω μην τυχόν είχε ξεμείνει κάποιο ίχνος ακαθαρσίας. Ήθελα να ήξερα ποιος ήταν τώρα ο βρόμικος.

Ζάρωσα σε μια γωνιά, τρέμοντας, ένιωσα να συρρικνώνομαι, σαν ένα κομμάτι κρέας και κόκαλο. Αυτή ήταν η μόνη μου κρυψώνα. Στο τέλος ήξερα πως, όσο κι αν πλενόμουν, όσο κι αν έκαιγα το δέρμα μου, έκοβα τα μαλλιά μου, έβγαζα τα μάτια μου, έχανα την ακοή μου, όσο κι αν ντυνόμουν ή μιλούσα διαφορετικά ή άλλαζα το όνομά μου, αυτοί θα με έβλεπαν πάντα σαν ακάθαρτη.

Ίσως δεν ήταν άσχημη ιδέα να πάω να χτυπήσω στην πόρτα της επιφανούς φράου Χοφμπίστερ και να της ζητήσω

να δει ότι δεν είχα τον παραμικρό λεκέ στο δέρμα μου, ότι δεν χρειαζόταν να κρατάει μακριά μου την Γκρέτελ, ότι δεν ήμουν κακή επιρροή για το παιδί της, που ήταν εξίσου ξανθό, τέλειο και αφεγάδιαστο με μένα.

Πήγα στο δωμάτιό μου και ντύθηκα στα άσπρα και στα ροζ, τα πιο αγνά χρώματα που βρήκα στην ντουλάπα μου. Πήγα και βρήκα τη μαμά μου και την αγκάλιασα, γιατί ήξερα ότι με καταλάβαινε, παρότι η ίδια είχε επιλέξει να μένει μέσα στο σπίτι ώστε να μην αναγκάζεται να έρχεται αντιμέτωπη με κανέναν. Είχε στήσει το φρουριό της στο δωμάτιό της, το οποίο με τη σειρά του προστατευόταν από τις χοντρές κολόνες του διαμερίσματος, σ' ένα κτίριο κατασκευασμένο από τεράστιους ογκόλιθους και διπλά παράθυρα.

Έπρεπε να βιαστώ. Ο Λέο θα είχε πάει κιόλας στον σταθμό και θα με έψαχνε παντού, προσπαθώντας να μην εμποδίζει τον κόσμο που έτρεχε να προλάβει το τρένο του.

Τουλάχιστον ήξερα ότι αυτός με θεωρούσε καθαρή.

Άννα

Νέα Υόρκη, 2014

Τη μέρα που εξαφανίστηκε ο μπαμπάς, η μαμά ήταν έγκυος σε μένα. Μόλις τριών μηνών. Είχε τη δυνατότητα να ρίξει το παιδί, αλλά δεν το έκανε. Ποτέ δεν σταμάτησε να ελπίζει πως κάποια μέρα θα γύριζε σπίτι ο μπαμπάς – ακόμα και αφού παρέλαβε το πιστοποιητικό θανάτου του.

«Δώστε μου κάποια απόδειξη, ένα ίχνος του DNA του, και τότε τα λέμε», τους έλεγε πάντα.

Ίσως επειδή ο μπαμπάς τής ήταν ακόμα ξένος κατά κάποιον τρόπο –μυστηριώδης, μονήρης και λιγομίλητος– πίστευε ότι μπορεί να επανεμφανιστεί από στιγμή σε στιγμή.

Ο μπαμπάς έφυγε χωρίς να ξέρει ότι επρόκειτο να γεννηθώ εγώ.

«Αν ήξερε ότι περίμενα κόρη, θα ήταν ακόμα εδώ μαζί μας», επέμενε η μαμά κάθε Σεπτέμβριο όσα χρόνια τη θυμάμαι.

Τη μέρα που ο μπαμπάς έφυγε και δεν επέστρεψε ποτέ, η μαμά σχεδίαζε να του ετοιμάσει δείπνο για δύο στην

ευρύχωρη τραπεζαρία μας, δίπλα στο παράθυρο απ' όπου φαίνονται τα δέντρα στο Πάρκο Μόρνινγκσαϊντ, φωτισμένα από μπρούντζινους φανοστάτες. Θα του έλεγε τα νέα. Εκείνο το βράδυ, έστρωσε το τραπέζι όπως το είχε σχεδιάσει, καθώς αρνιόταν να παραδεχτεί την πιθανότητα πως εκείνος είχε φύγει. Δεν άνοιξε, όμως, ποτέ το μπουκάλι το κόκκινο κρασί. Τα πιάτα έμειναν για μέρες πάνω στο άσπρο τραπεζομάντιλο. Το φαγητό κατέληξε στα σκουπίδια. Εκείνη τη νύχτα, έπεσε για ύπνο χωρίς να φάει, χωρίς να κλάψει, χωρίς να κλείσει τα μάτια της.

Όταν μου το έλεγε αυτό, είχε χαμηλωμένα τα μάτια της. Αν περνούσε από το χέρι της, τα πιάτα και το μπουκάλι θα ήταν ακόμα πάνω στο τραπέζι – ίσως, μάλιστα, και το φαγητό, σε κατάσταση σήψης και αφυδάτωσης.

«Θα ξανάρθει», επέμενε πάντα.

Είχαν συζητήσει να κάνουν παιδιά. Το έβλεπαν ως μακρινό ενδεχόμενο, ως ένα μακροπρόθεσμο εγχείρημα, ένα όνειρο από το οποίο δεν είχαν παραιτηθεί. Αυτό για το οποίο ήταν και οι δύο σίγουροι ήταν ότι, αν ποτέ αποκτούσαν παιδιά, το αγόρι έπρεπε να το βγάλουν Μαξ και το κορίτσι Άννα. Αυτή ήταν η μόνη απαίτηση του μπαμπά.

«Το χρωστώ στην οικογένειά μου», έλεγε εκείνος.

Ήταν ζευγάρι πέντε χρόνια, όμως δεν είχε καταφέρει να τον κάνει να μιλήσει για τα χρόνια του στην Κούβα ή για την οικογένειά του.

«Έχουν πεθάνει όλοι», ήταν το μόνο που της έλεγε.

Ακόμα και μετά από τόσο πολλά χρόνια, αυτό εξακολουθούσε να την ενοχλεί τη μαμά.

«Ο πατέρας σου είναι ένα αίνιγμα. Όμως είναι το αίνιγμα που αγάπησα πιο πολύ σε όλη μου τη ζωή».

Η προσπάθεια να λύσει αυτό το αίνιγμα ήταν για κείνη ένας τρόπος να ξαλαφρώνει. Η ανακάλυψη της απάντησης ήταν η τιμωρία της.

Κράτησα τη μικρή, ασημένια, ψηφιακή φωτογραφική μηχανή του. Στην αρχή, κοιτούσα με τις ώρες τις φωτογραφίες που είχε αφήσει στην κάρτα μνήμης της. Ούτε μία δεν ήταν της μαμάς. Τι τη χρειαζόταν σε φωτογραφία αφού την είχε διαρκώς πλάι του; Όλες οι φωτογραφίες ήταν τραβηγμένες από το ίδιο σημείο στο στενό μπαλκόνι του καθιστικού. Ήταν φωτογραφίες από ανατολές του ήλιου. Φωτογραφίες από βροχερές μέρες, ανέφελες μέρες, σκοτεινές ή ομιχλώδεις μέρες, πορτοκαλιές μέρες, μπλε-βιολετί μέρες. Λευκές μέρες, με τα πάντα σκεπασμένα από χιόνι. Πάντα ο ήλιος. Ξημέρωμα, με τη γραμμή του ορίζοντα να κρύβεται πίσω από ένα κολάζ κτιρίων σ' ένα σιωπηλό Χάρλεμ, καμινάδες να ξερνούν άσπρο καπνό, ο Ιστ Ρίβερ ανάμεσα σε δύο νησιά. Ξανά και ξανά ο ήλιος –χρυσός, μεγαλοπρεπής, άλλοτε να αποπνέει ζέστη και άλλοτε κρύο– όπως φαινόταν από την μπαλκονόπορτα με το διπλό τζάμι.

Η μαμά μου είπε πως η ζωή είναι ένα παζλ. Εκείνη ξυπνάει προσπαθώντας να βρει το σωστό κομμάτι, δοκιμάζοντας όλους τους διαφορετικούς συνδυασμούς προκειμένου να συνθέσει εκείνα τα μακρινά τοπία της. Εγώ ζω για να τα αποσυνθέσω, ώστε να ανακαλύψω από πού έρχομαι. Εγώ φτιάχνω τα δικά μου παζλ από σπιτικές εκτυπώσεις των φωτογραφιών που βρήκα στη φωτογραφική μηχανή του μπαμπά.

Από τη μέρα που ανακάλυψα τι πραγματικά είχε απογίνει ο πατέρας μου, και η μαμά κατάλαβε ότι μπορούσα να τα βγάλω πέρα μόνη μου, κλείστηκε στην κρεβατοκάμαρά της

και άρχισα να τη φροντίζω εγώ. Μετέτρεψε το υπνοδωμάτιό της σε καταφύγιο, κρατώντας πάντα κλειστό το παράθυρο που έβλεπε στην εσωτερική αυλή. Στα όνειρά μου την έβλεπα να αποκοιμιέται βαθιά από τα χάπια που έπαιρνε προτού πλαγιάσει, βυθισμένη στα γκριζα σεντόνια και μαξιλάρια της. Έλεγε πως τα χάπια βοηθούσαν να καταλαγιάσει ο πόνος και να κοιμηθεί. Μερικές φορές προσευχόμουν – τόσο σιγανά που ούτε εγώ δεν άκουγα ούτε θυμόμουν την προσευχή μου– να συνεχίσει να κοιμάται και ο πόνος της να φύγει για πάντα. Δεν άντεχα να τη βλέπω να υποφέρει.

Κάθε μέρα πριν φύγω για το σχολείο της πηγαίνω μια κούπα καφέ, σκέτο. Τα βράδια κάθεται μαζί μου στο τραπέζι του βραδινού σαν φάντασμα, όσο εγώ σκαρφίζομαι ιστορίες για τα μαθήματά μου. Εκείνη ακούει, σηκώνει μια κουταλιά ως το στόμα της και μου χαμογελάει για να μου δείξει πόσο ευγνώμων είναι που βρίσκομαι ακόμα εκεί μαζί της και που της έφτιαξα μια σούπα που καταπίνει από υποχρέωση.

Ξέρω πως μπορεί να εξαφανιστεί ανά πάσα στιγμή. Και πού θα πάω εγώ τότε;

Κάθε απόγευμα που το σχολικό με αφήνει έξω από την πολυκατοικία μας, το πρώτο πράγμα που κάνω είναι να κοιτάξω το ταχυδρομείο. Μετά απ' αυτό, ετοιμάζω βραδινό για τις δυο μας, κάνω τα μαθήματά μου και κοιτάζω μήπως υπάρχουν λογαριασμοί που πρέπει να πληρωθούν, τους οποίους παραδίνω στη μαμά.

Σήμερα λάβαμε έναν μεγάλο φάκελο με κίτρινες, λευκές και κόκκινες γραμμές και μια προειδοποίηση με μεγάλα, κόκκινα, κεφαλαία γράμματα: ΜΗ ΔΙΠΛΩΝΕΤΕ. Ο αποστολέας είναι από τον Καναδά και παραλήπτης είναι η μαμά. Το αφήνω στο τραπέζι του φαγητού και ξαπλώνω στο κρεβάτι

μου για να αρχίσω να διαβάζω το βιβλίο που μας έδωσαν στο σχολείο. Λίγες ώρες αργότερα, θυμάμαι ότι δεν άνοιξα τον φάκελο.

Αρχίζω να χτυπάω την πόρτα της κρεβατοκάμαρας της μαμάς. *Τέτοια ώρα, μέσα στη μαύρη νύχτα;* θα σκέφτεται. Προσποιείται ότι κοιμάται. Σιωπή. Συνεχίζω να χτυπάω.

Οι νύχτες είναι ιερές για τη μαμά μου: προσπαθεί να αποκοιμηθεί, ξαναζώντας πράγματα που δεν μπορεί πια να κάνει και αναλογιζόμενη πώς να ήταν άραγε η ζωή της αν είχε καταφέρει να αποφύγει τη μοίρα ή έστω να την παραμερίσει.

«Ήρθε ένα δέμα σήμερα. Νομίζω ότι πρέπει να το ανοίξουμε μαζί», της λέω, αλλά δεν παίρνω απάντηση.

Παραμένω μπροστά στην πόρτα και ύστερα την ανοίγω μαλακά, ώστε να μην την ενοχλήσω. Τα φώτα είναι σβηστά. Λαγοκοιμάται, το κορμί της φαντάζει σχεδόν αβαρές, χαμένο καταμεσής στο στρώμα. Ελέγχω να δω ότι αναπνέει ακόμα, ότι υπάρχει ακόμα.

«Δεν μπορεί να περιμένει μέχρι αύριο;» μουρμουρίζει, αλλά εγώ δεν το βάζω κάτω.

Κλείνει τα μάτια της και τα ανοίγει πάλι, γυρίζει και με βλέπει να στέκομαι στο κούφωμα της πόρτας, με το φως του χολ πίσω μου – που στην αρχή την τυφλώνει, καθώς έχει συνηθίσει το σκοτάδι.

«Από ποιον είναι;» με ρωτάει, αλλά δεν ξέρω να της πω.

Επιμένω να έρθει μαζί μου, πως θα της κάνει καλό να σηκωθεί.

Τελικά καταφέρνω να την πείσω. Σηκώνεται με κάποια αστάθεια, στρώνοντας τα ίσια μαύρα μαλλιά της που έχουν μήνες να κοπούν. Γέρνει στο μπράτσο μου για να στηριχτεί

και οι δυο μαζί σέρνουμε τα πόδια μας ως την τραπεζαρία, προκειμένου να ανακαλύψουμε τι μας έχουν στείλει. Ίσως είναι δώρο γενεθλίων για μένα. Κάποιος θα θυμήθηκε ότι κλείνω τα δώδεκα, ότι μεγάλωσα, ότι υπάρχω.

Η μαμά κάθεται αργά αργά, με μια έκφραση στο πρόσωπό της που μοιάζει να λέει: *Γιατί με σήκωσες από το κρεβάτι μου και διατάραξες τη ρουτίνα μου;*

Όταν βλέπει το όνομα του αποστολέα, σηκώνει τον φάκελο και τον σφίγγει στο στήθος της. Ανοίγει τα μάτια της διάπλατα και μου λέει με επισημότητα:

«Είναι από την οικογένεια του πατέρα σου».

Τι; Μα ο μπαμπάς δεν είχε οικογένεια! Μόνος ήρθε σ' αυτόν τον κόσμο και μόνος έφυγε, με κανέναν άλλον παρόντα. Θυμάμαι πως οι γονείς του σκοτώθηκαν σε αεροπορικό δυστύχημα όταν εκείνος ήταν εννιά χρονών. Προορισμένος για τραγωδίες, όπως είχε πει κάποτε η μαμά.

Μετά τον θάνατό τους, τον είχε μεγαλώσει η Χάνα, μια ηλικιωμένη θεία που υποθέταμε ότι θα είχε πεθάνει τώρα πα. Δεν είχαμε ιδέα αν είχε κρατήσει επαφή μαζί της, μέσω τηλεφώνου, ταχυδρομείου ή μείλ. Εκείνη ήταν η μόνη του οικογένεια. Εμένα με έβγαλαν Άννα προς τιμήν της.

Το δέμα έχει ταχυδρομηθεί από τον Καναδά, αλλά στην πραγματικότητα είναι από την Αβάνα, την πρωτεύουσα του νησιού της Καραϊβικής όπου γεννήθηκε ο μπαμπάς. Όταν το ανοίγουμε, βλέπουμε ότι περιέχει έναν δεύτερο φάκελο. Απέξω γράφει «Για την Άννα, από τη Χάνα» με μεγάλα, τρεμουλιαστά γράμματα. Αυτό δεν είναι δώρο, σκέφτομαι. Μάλλον θα περιέχει έγγραφα ή ποιος ξέρει τι άλλο. Κατά πάσα πιθανότητα δεν έχει καμία σχέση με τα γενέθλιά μου. Ή ίσως προέρχεται από τον τελευταίο άνθρωπο που είδε

ζωντανό τον μπαμπά, ο οποίος αποφάσισε επιτέλους να μας στείλει τα πράγματά του. Δώδεκα χρόνια μετά.

Έχω τόση νευρική κατάσταση που κινούμαι ακατάπαυστα. Σηκώνομαι όρθια και κάθομαι ξανά. Βηματίζω ως τη γωνία του δωματίου και επιστρέφω. Αρχίζω να παίζω με μια μπουκλα από τα μαλλιά μου, τη στρίβω και τη στρίβω, τόσο που δένεται κόμπος. Αισθάνομαι σαν να έχουμε πάλι κοντά μας τον μπαμπά. Η μαμά ανοίγει τον δεύτερο φάκελο. Το μόνο που βρίσκουμε μέσα είναι παλιά φύλλα κοντάκτ και πολλά αρνητικά φωτογραφιών, μαζί με ένα περιοδικό –στα γερμανικά;– από τον Μάρτιο του 1939. Στο εξώφυλλο απεικονίζεται προφίλ μια χαμογελαστή ξανθιά κοπέλα.

«Η *Γερμανίδα Κορασίδα*», λέει η μαμά, μεταφράζοντας τον τίτλο του περιοδικού. «Σου μοιάζει...» μου λέει αινιγματικά.

Αυτές οι φωτογραφίες με κάνουν να σκεφτώ ότι μπορώ να αρχίσω καινούριο παζλ τώρα. Θα διασκεδάσω με όλες αυτές τις φωτογραφίες που μας ήρθαν από το νησί όπου γεννήθηκε ο μπαμπάς. Είμαι πολύ ενθουσιασμένη με αυτή την ανακάλυψη, αν και ήλπιζα να βρω μέσα το ρολόι του μπαμπά, κειμήλιο από τον παππού του, Μαξ, που δούλευε ακόμα, ή την πλατινένια βέρα του ή τα χωρίς σκελετό γυαλιά του. Αυτές είναι οι λεπτομέρειες που θυμάμαι για τον μπαμπά από μια φωτογραφία του που έχω πάντα μαζί μου και που κοιμάται πλάι μου κάθε βράδυ, κάτω από ένα μαξιλάρι που ήταν κάποτε δικό του.

Το δέμα δεν έχει καμία σχέση με τον μπαμπά. Ή, πάντως, καμία σχέση με τον θάνατό του.

Δεν αναγνωρίζουμε κανένα από τα πρόσωπα στα δείγματα των φωτογραφιών. Δύσκολα διακρίνονται αυτές οι

μικρές, θαμπές εικόνες των εκτυπώσεων πάνω σε φύλλα κοντάκτ που φαντάζουν σαν να ανασύρθηκαν από ναυάγιο. Κάποιος απ' όλους μπορεί να είναι ο μπαμπάς. Μπα, αδύνατο.

«Αυτές οι φωτογραφίες είναι τουλάχιστον εβδομήντα ετών», εξηγεί η μαμά. «Ούτε ο παππούς σου δεν νομίζω να είχε γεννηθεί τότε».

«Να τις εκτυπώσουμε αύριο», λέω εγώ, συγκρατώντας τον ενθουσιασμό μου για να μην την ταραξώ. Εκείνη συνεχίζει να εξετάζει τις μυστηριώδεις εικόνες, αυτά τα πρόσωπα από το παρελθόν που προσπαθεί να αποκρυπτογραφήσει.

«Άννα, είναι προπολεμικές», λέει με ύφος τόσο σοβαρό, που με εκπλήσσει. Τώρα είμαι ακόμα πιο μπερδεμένη. Για ποιον πόλεμο μιλάει;

Ξεφυλλίζουμε τα αρνητικά και πέφτουμε πάνω σε μια παλιά και ξεθωριασμένη καρτ ποστάλ. Η μητέρα μου τη σηκώνει με μεγάλη προσοχή, λες και φοβάται μη γίνει κομματάκια.

Στη μία όψη, ένα πλοίο. Στην άλλη, μια αφιέρωση.

Η καρδιά μου αρχίζει να επιταχύνει. Αυτό θα πρέπει να είναι κάποιο στοιχείο, αλλά η ημερομηνία στην καρτ ποστάλ είναι 23 Μαΐου 1939, άρα δεν νομίζω να έχει σχέση με την εξαφάνιση του μπαμπά. Η μαμά μεταχειρίζεται την κάρτα σαν κάποιου είδους αρχαιολόγος, σαν να πρέπει να φορέσει μεταξωτά γάντια για να μην τη χαλάσει. Για πρώτη φορά εδώ και πάρα πολύ καιρό δείχνει ζωντανή.

«Είναι ώρα να ανακαλύψουμε ποιος είναι ο μπαμπάς», λέω στον ενεστώτα, όπως μιλάει και η μαμά όποτε αναφέρεται στον μπαμπά. Καρφώνω το βλέμμα μου στο πρόσωπο της «Γερμανίδας Κορασίδας».

Είμαι σίγουρη πως ο πατέρας μου δεν θα γυρίσει, ότι τον έχασα για πάντα μια ωραία μέρα του Σεπτεμβρίου. Όμως θέλω να μάθω περισσότερα γι' αυτόν. Δεν έχω κανέναν άλλον, εκτός από τη μητέρα μου, η οποία ζει αποκομμένη, κλεισμένη σ' ένα σκοτεινό δωμάτιο, κυριευμένη από ζοφερές σκέψεις που δεν μοιράζεται με κανέναν. Ξέρω ότι κάποιες φορές δεν υπάρχουν απαντήσεις και πρέπει να το αποδεχτούμε, αλλά δεν μπορώ να καταλάβω γιατί, όταν παντρεύτηκαν, δεν έψαξε να μάθει περισσότερα για κείνον, δεν προσπάθησε να τον γνωρίσει καλύτερα. Τώρα πια, είναι πάρα πολύ αργά. Αλλά έτσι είναι η μαμά.

Τώρα έχουμε μια ασχολία. Ή, έστω, έχω μια ασχολία. Νομίζω πως όπου να 'ναι θα ανακαλύψουμε κάποιο σημαντικό στοιχείο. Η μαμά επιστρέφει στο δωμάτιό της, αλλά εγώ είμαι τώρα έτοιμη να τη βγάλω με το ζόρι από την παθητικότητά της. Φυλάω αυτό το αντικείμενο που έστειλε κάποιος μακρινός συγγενής, τον οποίο ανυπομονώ να γνωρίσω. Στερεώνω την καρτ ποστάλ στο πορτατίφ του κομοδίνου μου και χαμηλώνω την ένταση της λάμπας. Μετά πέφτω στο κρεβάτι, τραβάω τα σκεπάσματα και κοιτάζω την εικόνα ώσπου να αποκοιμηθώ.

Η καρτ ποστάλ δείχνει ένα υπερωκεάνιο που γράφει πάνω: Σεντ Λούις, Γραμμές Αμβούργου-Αμερικής. Το μήνυμα είναι γραμμένο στα γερμανικά: «*Alles Gute zum Geburtstag Hannah*». Υπογραφή: «*Der Kapitän*».

Κάνα

Βερολίνο, 1939

Τραβώντας με δύναμη από μέσα για να ανοίξω την τεράστια ξύλινη πόρτα, χτύπησα κατά λάθος το μπρούντιζινο ρόπτρο. Ο ήχος αντήχησε σε ολόκληρο το σιωπηλό κτίριο, όπου δεν αισθανόμουν πια προστατευμένη. Προετοιμάστηκα για τον εκκωφαντικό θόρυβο της Φραντσεέζισε Στράσε, που ήταν γεμάτη κοκκινοασπρόμαυρες σημαίες. Κόσμος περπατούσε, σκοντάφτοντας ο ένας πάνω στον άλλο δίχως να ζητήσει συγγνώμη. Όλοι έμοιαζαν φυγάδες.

Έφτασα στο κτίριο Χάκεσε Χέφε. Πριν από πέντε χρόνια ανήκε στον χερ Μίχαελ, έναν φίλο του μπαμπά. Τα Θηρία τού το πήραν κι εκείνος αναγκάστηκε να φύγει από την πόλη. Όπως κάθε μεσημέρι, ο Λέο με περίμενε στην πόρτα του καφέ της φράου Φάλκενχορστ, στην εσωτερική αυλή του κτιρίου. Εκεί ήταν και τώρα, με κείνη την κατεργάρικη έκφρασή του, έτοιμος να μου παραπονεθεί που είχα αργήσει τόσο πολύ.

Έβγαλα τη φωτογραφική μηχανή μου και άρχισα να τον

τραβιά φωτογραφίες. Εκείνος πόζαρε και γέλασε. Η πόρτα του καφέ άνοιξε και από μέσα βγήκε ένας άντρας με κόκκινες πανάδες στο πρόσωπό του, φέρνοντας μαζί του μια ριπή ζεστού αέρα και τη μυρωδιά μπύρας και ταμπάκου. Όταν πλησίασα πιο κοντά στον Λέο, με ράπισε το άρωμα ζεστής σοκολάτας στην ανάσα του.

«Πρέπει να φύγουμε από δω», μου είπε. Εγώ χαμογέλασα κι έγνεψα καταφατικά.

«Όχι, Χάνα. Πρέπει να φύγουμε απ' όλα αυτά», επανέλαβε εκείνος, εννοώντας απ' όλη την πόλη.

Αυτή τη φορά τον κατάλαβα: κανένας από τους δυο μας δεν ήθελε να εξακολουθήσει να ζει περικυκλωμένος απ' όλες αυτές τις σημαίες, αυτούς τους στρατιώτες, όλον αυτόν τον συνωπισμό. Θα πάω μαζί σου όπου θέλεις, είπα από μέσα μου την ώρα που το βάζαμε στα πόδια.

Τρέχαμε αντίθετα στον άνεμο, στις σημαίες, στα αυτοκίνητα. Προσπάθησα να συμβαδίζω με τον Λέο, ο οποίος έτρεχε γρήγορα καθώς ήταν ικανός να ξεγλιστράει ανάμεσα στο πυκνό πλήθος από αυτούς τους ανθρώπους που θεωρούσαν τον εαυτό τους καθαρό και αήττητο. Όταν ήμουν με τον Λέο, υπήρχαν στιγμές που δεν άκουγα τον θόρυβο από τα μεγάφωνα ή τις κραυγές και ιαχές των αντρών που παρέλαυναν σε τέλεια ταυτοφωνία. Μου φαινόταν αδύνατο να είμαι πιο ευτυχισμένη, παρότι ήξερα πως αυτό δεν θα διαρκούσε.

Ανεβήκαμε στη γέφυρα, αφήνοντας πίσω μας το ανάκτορο της πόλης και τον καθεδρικό ναό, για να γείρουμε στο παραπέτο και να αγναντέψουμε προς τον ποταμό Σπρέε. Τα νερά του ήταν τόσο σκούρα όσο και οι τοίχοι των κτιρίων που ήταν παραταγμένα στις όχθες του. Η σκέψη μου

ταξίδεψε, ακολουθώντας τον ρυθμό του ρεύματος του ποταμού. Ένωσα ότι θα μπορούσα να πέσω μέσα στα νερά του και να τον αφήσω να με παρασύρει – να γίνω ακόμα πιο ακάθαρτη. Όμως εκείνη τη μέρα, ήμουν καθαρή· ήμουν σίγουρη γι' αυτό. Κανείς δεν θα τολμούσε να με φτύσει. Ήμουν ίδια μ' εκείνους. Τουλάχιστον εξωτερικά.

Στις φωτογραφίες, το νερό του Σπρέε έμοιαζε να ασημίζει και η γέφυρα να αιωρείται στο βάθος σαν σκιά. Στεκόμουν στη μέση, πάνω από τη μικρή αψίδα, όταν άκουσα τον Λέο να με φωνάζει αγανακτισμένος.

«Χάνα!»

Τι ήθελε και με ξυπνούσε από το ονειροπόλημά μου; Τίποτα δεν μπορούσε να είναι πιο σημαντικό εκείνη τη στιγμή από το να μπορώ να αποκοπώ, να αγνοήσω τον περίγυρό μου και να φανταστώ ότι δεν χρειαζόταν να πάμε πουθενά.

«Ένας άντρας σε φωτογραφίζει!»

Μόνο τότε παρατήρησα τον ψηλόλιγνο άντρα με την κοιλίτσα. Κρατούσε στα χέρια του μια Leica και προσπαθούσε να εστιάσει πάνω μου. Εγώ μετακινήθηκα ώστε να τον δυσκολέψω. Μάλλον θα ήταν Θηρίο που θα μας κατέδιδε ή κάποιος από τους προδότες που δούλευαν για το αστυνομικό τμήμα της Ιράνισε Στράσε και περνούσε την ώρα του ρουφιανεύοντας εμάς.

«Σε φωτογράφησε κι εσένα, Λέο. Δεν μπορεί να έβγαλε μόνο εμένα. Τι θέλει; Δεν μπορούμε ούτε στη γέφυρά μας να στεκόμαστε;»

Η μαμά επέμενε ότι δεν έπρεπε να τριγυρίζουμε στην πόλη, γιατί ήταν γεμάτη τραμπούκους. Και κανείς τους δεν αισθανόταν ούτε καν την ανάγκη να φορέσει κουκούλα για

να σε προσβάλει. Εμείς ήμαστε η προσβολή· αυτοί ήταν η λογική, το καθήκον, η επιβολή της τάξης. Τα Θηρία στρέφονταν εναντίον μας, μας έβριζαν· εμείς έπρεπε να μείνουμε άλαλοι, βουβοί, όσο εκείνοι μας κλοτσούσαν.

Είχαν ανακαλύψει το στίγμα μας, τις ακαθαρσίες μας, και μας είχαν καταγγείλει. Χαμογέλασα στον άντρα με τη Leica. Είχε τεράστιο στόμα. Από τη μύτη του έσταζε ένα παχύρρευστο διάφανο υγρό. Το σκούπισε με την ανάστροφη του χεριού του και πάτησε το κουμπί της φωτογραφικής μηχανής του αρκετές φορές ακόμα. Πάρε όσες φωτογραφίες θέλεις. Στείλε με στη φυλακή.

«Να αρπάξουμε τη μηχανή του και να την πετάξουμε στο ποτάμι...» ψιθύρισε ο Λέο στο αυτί μου.

Εγώ δεν μπορούσα να σταματήσω να κοιτάζω αυτόν τον αξιολύπητο άντρα που με λοξοκοιτούσε με μοχθηρό βλέμμα και λίγο έλειψε να πέσει στα πόδια μου αναζητώντας την καλύτερη γωνία λήψης. Έτσι μου ήρθε να τον φτύσω. Μου έφερνε αηδία η μεγάλη υγρή μύτη του. Ήταν τόσο μεγάλη, σαν εκείνες τις μύτες στις καρικατούρες των ακάθαρτων στο εξώφυλλο του *Der Stürmer*, του περιοδικού που μας μισούσε και είχε γίνει πολύ δημοφιλές. Ναι, θα ήταν κάποιος από κείνους που ονειρεύονταν να γίνουν αποδεκτοί από τα Θηρία. Χαμένα κορμιά, όπως τους έλεγε συνήθως ο Λέο.

Άρχισα να τρέμω. Ο Λέο το έβαλε στα πόδια, τραβολογώντας μαζί του και μένα σαν πάνινη κούκλα. Ο άντρας άρχισε να κουνάει το χέρι του και προσπάθησε να μας προφτάσει. Τον άκουσα να φωνάζει:

«Νεαρή! Το όνομά σου! Χρειάζομαι το όνομά σου!»

Πώς του πέρασε από το μυαλό ότι θα σταματούσα και θα

του έλεγα το όνομά μου, το επώνυμό μου, την ηλικία μου και τη διεύθυνσή μου;

Προσπαθώντας να αναμειχθούμε με τον κόσμο, περάσαμε στην απέναντι πλευρά του δρόμου. Αφού πέρασε ένα τραμ γεμάτο κόσμο, τον είδαμε να στέκεται ακόμα στη γέφυρα. Γελάσαμε, κι εκείνος είχε το θράσος να φωνάξει «Γεια χαρά»!

Κινήσαμε για το καφέ Γκέοργκ Χιρς στην οδό Σένχαουζερ Αλέε. Ήταν το αγαπημένο μας καφέ στο Βερολίνο. Εκεί καταβροχθίζαμε άφθονα γλυκίσματα και μπορούσαμε να περάσουμε όλο το απόγευμα χωρίς να φοβόμαστε μήπως μας προσβάλουν. Ο Λέο ήταν μόνιμα πεινασμένος κι εμένα μου έτρεχαν τα σάλια στη σκέψη φρεσκοψημένων χριστουγεννιάτικων μπισκότων *πφέφερνους*, παρότι δεν ήταν γιορτές. Προτιμούσα αυτά που ήταν πασπαλισμένα με ζάχαρη και εκχύλισμα γλυκάνισου, ενώ ο Λέο προτιμούσε εκείνα με το γλάσο από κανέλα. Λεκιάζαμε άσπρα τα δάχτυλα και τη μύτη μας και μετά κάναμε τον χαιρετισμό των Θηρίων. Ο Λέο το γυρνούσε σε σινιάλο τροχονόμου που σταματάει την κίνηση, στρέφοντας το χέρι του κάθετα προς τα πάνω σε γωνία Γ προς τον πήχη του. Ο Λέο ο γελωτοποιός, όπως θα έλεγε και η μαμά.

Πλησιάζοντας στο καφέ, ξαφνικά σταθήκαμε ακίνητοι στη γωνία του δρόμου: τα τζάμια του καφέ Γκέοργκ Χιρς ήταν σπασμένα κι αυτά! Εγώ τραβούσα ασταμάτητα φωτογραφίες. Καταλάβαινα πως ο Λέο ήταν στεναχωρημένος. Μια ομάδα Θηρίων έστριψε στη γωνία, περπατώντας σε συγχρονισμένο βηματισμό και τραγουδώντας έναν ύμνο ωδή στην τελειότητα, στην καθαρότητα, στη χώρα που θα έπρεπε να ανήκει μόνο σ' αυτούς. Αντίο, *πφέφερνους*!

«Άλλο ένα σημάδι ότι πρέπει να φύγουμε...» είπε πέν-
θιμα ο Λέο και το ξαναβάλαμε στα πόδια.

Να φύγουμε, κατάλαβα. Όχι από αυτή τη γωνία ή από
τη γέφυρα ή από την Αλεξάντερπλατς. Απλώς να φύγουμε.

Κατά πάσα πιθανότητα μας περίμεναν στο σπίτι για να
μας συλλάβουν. Αν όχι τα Θηρία, τότε η μαμά. Σίγουρα,
πάντως, δεν θα τη βγάζαμε καθαρή.

Στον σταθμό Χάκεσερ Μαρκτ, μπήκαμε στον πρώτο συρμό
πίσω από το Ες-Μπαν. Καθήσαμε απέναντι από δύο γυναί-
κες που παραπονούνταν διαρκώς για το πόσο είχαν ακρι-
βύνει τα πάντα, πόσες ελλείψεις υπήρχαν σε τρόφιμα, πόσο
δύσκολο ήταν στις μέρες μας να βρουν καλό καφέ. Κάθε
φορά που χειρονομούσαν στον αέρα, ανέδιδαν κύματα
ιδρώτα ανάμεικτου με ροδέλαιο και ταμπάκο. Εκείνη που
μιλούσε πιο πολύ είχε έναν λεκέ από κραγιόν στο μπροστινό
της δόντι και έμοιαζε σαν να είχε κοπεί. Της έριξα μια ματιά
και άρχισα ασυναίσθητα να ιδρώνω. Δεν είναι αίμα, είπα
από μέσα μου, με τα μάτια μου καρφωμένα στο πελώριο
στόμα της. Ενοχλημένη από το επίμονο βλέμμα μου, τίναξε
το χέρι της προς το μέρος μου για να σταματήσω να την κοι-
τάζω. Εγώ χαμήλωσα τα μάτια και τα ρουθούνια μου γέμι-
σαν από την ταγκή μυρωδιά της. Μας πλησίασε ο ελεγκτής
με την μπλε στολή του και ζήτησε να δει τα εισιτήριά μας.

Ανάμεσα στον σταθμό του Ζωολογικού Κήπου και τη
Σαβινίπλατς, κοιτούσαμε έξω από το παράθυρο τις μαυρι-
σμένες προσόψεις των σπιτιών. Βρόμικα τζάμια, μια γυναίκα
που τίναζε ένα λεκιασμένο χαλί σ' ένα μπαλκόνι, άντρες που
κάπνιζαν στα παράθυρα και κοκκινοασπρόμαυρες σημαίες

παντού. Ο Λέο μού έδειξε ένα πανέμορφο κτίριο που φλεγόταν στη Φαζάνενστράσε, κοντά στην ισόπεδη διάβαση του Ες-Μπαν. Καπνός έβγαινε ακόμα από την κεντρική σκεπή του κατεστραμμένου θόλου. Κανείς άλλος δεν κοιτούσε το ρημαγμένο κτίριο. Μάλλον θα ένιωθαν ενοχές. Δεν ήθελαν καθόλου να βλέπουν πώς καταντούσε η πόλη. Η γυναίκα με τον λεκέ στο δόντι έσκυψε κι εκείνη το κεφάλι της. Όχι μόνο δεν ήθελε καθόλου να δει με τα μάτια της τον καπνό, αλλά τώρα δεν τολμούσε ούτε εμάς να αντικρίσει.

Αποβιβαστήκαμε στον επόμενο σταθμό και γυρίσαμε με τα πόδια στη Φαζάνενστράσε περπατώντας λίγα τετράγωνα. Από την πλαϊνή δίοδο, μπήκαμε στο κτίριο με το στούκο της πρόσοψης σε αποσύνθεση από την υγρασία και την καπνιά. Πριν ακόμα φτάσουμε κάτω από το παράθυρο του χειρ Μπράουν, ακούσαμε το ραδιόφωνό του να παίζει, ως συνήθως, στη διαπασών.

Ήταν ένας σιχαμένος, κουφός γέρος. Ο Λέο τον έλεγε κι αυτόν Θηρίο, όπως και όλους τους δήθεν «καθαρούς» και όλους όσοι φορούσαν καφέ πουκάμισα. Καθίσαμε κάτω από το παράθυρο της ακατάστατης τραπεζαρίας του, περικυκλωμένοι από γόπες τοιγάρων και λακκούβες με βρομόνερα. Ήταν η αγαπημένη μας κρυψώνα. Καμιά φορά το Θηρίο μάς εντόπιζε και μας φώναζε προσβλητικά «τη λέξη που αρχίζει από *J*»,* που ο Λέο κι εγώ αρνιόμαστε να ξεστομίσουμε. Όπως επέμενε η μαμά, πρώτα και κύρια ήμαστε Γερμανοί.

Ο Λέο δεν μπορούσε να καταλάβει για ποιον λόγο φωτογράφιζα τις λακκούβες, τη λάσπη, τις γόπες, τους μισογκρεμισμένους τοίχους, τα θρύψαλα των τζαμιών πεσμένα

* Jude = Εβραίος, στα γερμανικά. (Σ.τ.Μ.)

καταγής, τις σπασμένες βιτρίνες των καταστημάτων. Εγώ πίστευα ότι καθεμιά από αυτές τις εικόνες άξιζε πολύ περισσότερο από τα Θηρία ή τα κτίρια με τις σημαίες τους: ένα Βερολίνο που δεν είχε καμία διάθεση να βλέπω.

Ούτε ο καπνός από το φλεγόμενο κτίριο δεν ήταν ικανός να κουκουλώσει την ανάσα του Θηρίου, που έζεχνε ένα μείγμα σκόρδου, ταμπάκου, σναπς και μπαγιατίτικου χοιρινού λουκάνικου. Έφτυνε και φυσούσε τη μύτη του διαρκώς. Εγώ δεν ήξερα τι μου προκαλούσε μεγαλύτερη αναγούλα: η αποφορά από το σπίτι του ή η όψη του προσώπου του; Πέρα από αυτό, όμως, χάρη στη βαρηκοΐα του, μπορούσαμε να μάθουμε τι συμβαίνει στο Βερολίνο.

Μας είχε απαγορευτεί πια να ακούμε ραδιόφωνο στο σπίτι, να αγοράζουμε εφημερίδα ή να χρησιμοποιούμε το τηλέφωνο.

«Είναι επικίνδυνο», μου έλεγε ο μπαμπάς. «Ας μην προκαλούμε την τύχη μας».

Το Θηρίο άλλαξε σταθμούς κάμποσες φορές. Οι ειδήσεις –ή οι εντολές, όπως τις έλεγε ο Λέο– θα άρχιζαν σε λίγα λεπτά, και το Θηρίο εξακολουθούσε να περιφέρεται μέσα στο σπίτι του και να κάνει φασαρία. Εντέλει κάθισε κοντά στο παράθυρο. Ο Λέο με τράβηξε στην άκρη ακριβώς τη στιγμή που το Θηρίο κοιτούσε έξω από το παράθυρο. Σκάσαμε στα γέλια – είχαμε μάθει πολύ καλά τις συνήθειές του.

Ο Λέο ήξερε πως ευχαρίστως θα περνούσα κι όλη τη μέρα εδώ, πως αισθανόμουν προστατευμένα όταν ήμουν μαζί του. Όταν ήμαστε μαζί, δεν σκεφτόμουν τη μητέρα μου που σιγόςβηνε, ή τον μπαμπά μου που το είχε βάλει σκοπό να αλλάξει τη ζωή μας.

Ο Λέο ήταν παθιασμένος άνθρωπος. Δεν περπατούσε,

έτρεχε. Πάντα βιαζόταν, κάτι να πετύχει ή κάτι να μου δείξει που δεν έπρεπε να χάσω. Επίσης, επισκεπτόταν διάφορες γειτονιές, προσπαθώντας να καταλάβει τι συνέβαινε σ' αυτή την πόλη μας, η οποία διαλυόταν κομμάτι το κομμάτι. Πότε πότε ανακατευόταν με τα Θηρία που παρέλαυναν και φωνασκούσαν στους δρόμους με τις σημαίες τους, αλλά εγώ δεν τόλμησα ποτέ να πάω μαζί του. Μου μιλούσε νευρικά, σαν κάποιος που μπορούσε να προβλέψει πως ήταν μετρημένες οι μέρες μας. Η μόνη μας στιγμή γαλήνης ήταν εδώ, ανάμεσα στις βρομιές και τις φτυσιές του Θηρίου, χάρη σ' ένα παλιό ραδιόφωνο που έπαιζε στη διαπασών.

Ο Λέο ήταν μεγαλύτερος από μένα. Δύο μήνες μεγαλύτερος. Αυτό τον έκανε να νομίζει πως ήταν και ωριμότερος, κι εγώ δεν του έφερνα αντίρρηση γιατί ήταν ο μόνος φίλος που είχα, ο μόνος άνθρωπος που μπορούσα να εμπιστευτώ απόλυτα.

Κάποιες φορές κατασκόπευε τον πατέρα του, ο οποίος κάτι «μαγείρευε» μαζί με τον δικό μου πατέρα από τότε που είχαν συναντηθεί στο αστυνομικό τμήμα της Γκρόλμανστράσε, το οποίο, καταπώς έλεγε ο Λέο, βρομούσε κάτουρο. Ερχόταν και μου έλεγε τρομακτικές ιδέες, τις οποίες προτιμούσα να αγνοώ. Ξέραμε ότι σχεδίαζαν κάτι μεγάλο, κάτι που ίσως μας συμπεριλάμβανε, αλλά μπορεί και όχι. Δεν πίστευα ότι θα μας εγκατέλειπαν ή ότι θα μας έστελναν σε κάποιο ειδικό σχολείο έξω από το Βερολίνο ή μόνους μας σε άλλη χώρα, όπου θα μιλούσαν άλλη γλώσσα, όπως είχαν κάνει κάποιοι γείτονες του Λέο με τα παιδιά τους. Όμως κάτι σκάρωναν – ο Λέο ήταν βέβαιος γι' αυτό. Και αυτό με φόβιζε.

Ο χερ Μάρτιν ήταν λογιστής που είχε χάσει όλους τους πελάτες του. Έμενε με τον Λέο σ' ένα δωμάτιο οικοτροφείου

στον αριθμό 40 της Γκρόσε Χάμπουργκερ Στράσε. Το κτίριό τους ήταν ακριβώς δίπλα από ένα άσυλο με γυναίκες, γέρους και παιδιά –όλους εκείνους που δεν ξέρουν τι να τους κάνουν ή πού να τους στείλουν– σε μια γειτονιά όπου η μαμά δεν θα τολμούσε ποτέ να πατήσει το πόδι της.

Η μητέρα του Λέο είχε καταφέρει να διαφύγει στον Καναδά και να πάει να βρει τον αδελφό της, τη νύφη της και τα ανίψια της, που δεν είχε γνωρίσει ποτέ πριν. Ο Λέο και ο πατέρας του δεν έτρεφαν καμία ελπίδα ότι θα μπορούσαν να πάνε να ζήσουν μαζί τους εκεί σύντομα. Αυτοί αναζητούσαν «άλλες οδούς διαφυγής», όπως άρεσε στον Λέο να λέει. Στο κόλλο ήταν και ο πατέρας μου. Σύμφωνα με τον Λέο, έστελνε κι εκείνος χρήματα στον Καναδά από τότε που άρχισαν να κλείνουν τους λογαριασμούς μας στις τράπεζες του Βερολίνου.

Τουλάχιστον αυτό με έκανε ευτυχισμένη. Θα αποδεχόμαστε όποια απόφαση έπαιρναν οι γονείς μας, υπό τον όρο ότι θα συμπεριλάμβανε τον Λέο και μένα και τις δύο οικογένειές μας. Ο Λέο ήταν πεπεισμένος ότι οι γονείς μου βοηθούσαν τον πατέρα του, ο οποίος είχε μείνει απένταρος και χωρίς καμία δυνατότητα εύρεσης εργασίας, ώστε να μπορέσουν να δραπετεύσουν και εκείνοι.

Ο Λέο το είχε συνήθειο να συνοδεύει τον πατέρα του στις πρωινές συναντήσεις του με τον μπαμπά μου. Παρίστανε ότι δεν άκουγε και πως ασχολούνταν με κάτι άλλο, ώστε εκείνοι να μη διακόπτουν την κουβέντα τους και την κατάστροψη των σχεδίων τους. Εγώ αστειευόμουν ότι είχε γίνει ο κατάσκοπος της κοινοπραξίας Μάρτιν-Ρόζενταλ. Όμως το να κρατάει ανοιχτά τα μάτια και τα αυτιά του ήταν κάτι που ο Λέο το έπαιρνε πολύ στα σοβαρά.

Αρνιόταν να μου επιτρέψει να τον επισκεφθώ στο καινούριο του σπίτι.

«Δεν αξίζει τον κόπο, Χάνα. Ποιος ο λόγος;»

«Δεν μπορεί να είναι χειρότερο απ' αυτό το άθλιο σοκάκι όπου περνάμε τόσο πολλή ώρα».

«Η φράου Ντουμπιέτσι δεν θέλει να δεχόμαστε επισκέπτες. Είναι μια γριά κάργια που εκμεταλλεύεται την κατάστασή μας. Κανένας δεν τη συμπαθεί. Και θα θύμωνε και ο μπαμπάς. Εξάλλου, Χάνα, δεν υπάρχει χώρος για να καθίσουμε».

Έβγαλε από την τσέπη του λίγο μαύρο ψωμί και μπουκωσε το στόμα του με ένα τεράστιο κομμάτι. Μου πρόσφερε κι εμένα αλλά δεν πήρα. Μου είχε κοπεί η όρεξη, έτρωγα μόνο επειδή έπρεπε. Ο Λέο, όμως, κατασπάραξε το ψωμί, και, όσο εκείνος έτρωγε, εγώ τον παρατηρούσα.

Ο Λέο ανέδιδε ζωντάνια από κάθε του πόρο. Ήταν όλος χρώμα: το δέρμα του κοκκινωπό, τα μάτια του καφετιά.

«Τρέχει αίμα στις φλέβες μου!» έκρωζε, με τα μάγουλά του να λάμπουν. «Εσύ είσαι τόσο χλωμή, που είσαι σχεδόν διαφανής. Βλέπω μέσα σου, Χάνα». Εγώ κοκκίνιζα.

Δεν έκανε πολλές χειρονομίες και δεν του χρειαζόταν: με μία μόνο φράση, το πρόσωπό του εξέφραζε μυριάδες συναισθήματα. Όταν μου μιλούσε, δεν μπορούσα παρά να ακούω προσεκτικά. Με βομβάρδιζε με τα λόγια του. Μου προκαλούσε νευρικότητα και γέλιο και τρέμουλο, όλα μαζί. Όταν άκουγες τον Λέο, ήταν λες και η πόλη επρόκειτο να τιναχτεί στον αέρα από στιγμή σε στιγμή.

Ήταν λεπτός και ψηλός. Είχαμε το ίδιο ύψος, αλλά εκείνος φάνταζε μερικά εκατοστά ψηλότερος και είχε πυκνά σπαστά μαλλιά που έμοιαζαν να μην έχουν χτενιστεί ποτέ.

Όποτε ετοιμαζόταν να πει κάτι σημαντικό, δάγκωνε τα χείλη του τόσο δυνατά, που φαίνονταν έτοιμα να ματώσουν. Είχε φοβισμένα γουρλωμένα μάτια, και οι βλεφαρίδες του ήταν οι πιο σκούρες και μακριές βλεφαρίδες που είχα δει ποτέ. «Πρώτα φτάνουν αυτές και ύστερα εσύ», τον πείραζα. Πόσο τον ζήλευα! Οι δικές μου βλεφαρίδες ήταν για κλάματα: τόσο ανοιχτόχρωμες, που ήταν σαν να μην υπάρχουν, όπως της μαμάς.

«Δεν τις χρειάζεσαι», μου έλεγε ο Λέο για να με παρηγορήσει, «με αυτά τα μεγάλα μπλε μάτια που έχεις».

Η δυσωδία μου θύμιζε ότι βρισκόμαστε ακόμα σ' εκείνο το σιχαμερό σοκάκι. Το Θηρίο περιφερόταν μέσα στο δωμάτιό του. Σπάνια έβγαινε από το σπίτι του, παρά μόνο για να πάει για ψώνια.

Ο Λέο μου είπε ότι το Θηρίο δούλευε παλιά στο χασάπικο του χερ Σέμουελ, λίγα τετράγωνα πιο κάτω, ώσπου κατέδωσε τον ιδιοκτήτη. Ένωσε πως είχε τον έλεγχο από τότε που πήραν την εξουσία τα Θηρία: του έδωσαν την ελευθερία να κάνει ή να ξεκάνει κάποιον τόσο ασήμαντο όσο ήταν και ο ίδιος.

Εκείνη την τρομερή νύχτα του Νοεμβρίου, για την οποία μιλούσαν όλοι ακόμα, έσπασαν τις βιτρίνες του χερ Σέμουελ κι έκλεισαν το μαγαζί του. Από εκείνη τη στιγμή και μετά κυριέψε την πόλη η αποφορά: μια αποφορά από σπασμένους αγωγούς, βόθρους και καπνό. Ο χερ Σέμουελ συνελήφθη, και κανένας δεν έμαθε ποτέ τι απέγινε ο άνθρωπος που πουλούσε το καλύτερο κρέας στη γειτονιά.

Έτσι, τώρα αυτό το Θηρίο είχε χάσει τη δουλειά του. Ήμουν περίεργη να μάθω τι είχε κερδίσει που κατέδωσε τον χερ Σέμουελ.

Το Βερολίνο ήταν γεμάτο Θηρία. Κάθε τετράγωνο είχε και από έναν αυτόκλητο φρουρό, που αναλάμβανε με δική του πρωτοβουλία να καταδώσει, να καταδιώξει και να κάνει τον βίο αβίωτο σε όλους εμάς που σκεφτόμαστε διαφορετικά, που προερχόμαστε από οικογένειες οι οποίες δεν ταίριαζαν με τη δική τους ιδέα για την οικογένεια. Έπρεπε να είμαστε πολύ προσεκτικοί με αυτούς, όπως και με τους προδότες, που πίστευαν ότι μπορούσαν να σώσουν το τομάρι τους καταδίδοντάς μας.

«Καλύτερα να ζει κανείς κλεισμένος μέσα, με πόρτες και παράθυρα σφαιλιστά», έλεγε ο Λέο. Αλλά εμείς οι δύο δεν μπορούσαμε να σταθούμε σ' ένα μέρος. Ποιος ο λόγος, αφού οι γονείς μας θα μας έστελναν όπου ήθελαν, έτσι κι αλλιώς;

Τα Θηρία δυσκολεύονταν να εντοπίσουν τι ήμουν εγώ. Μπορούσα να κάθομαι στα παγκάκια του πάρκου, όπου απαγορευόταν τα καθίσουμε εμείς, και να μπω στα βαγόνια του τραμ που προοριζόνταν αποκλειστικά για την καθαρή φυλή. Αν το ήθελα, θα μπορούσα να αγοράσω και εφημερίδα.

Ο Λέο έλεγε ότι μπορούσα να παραστήσω οποιονδήποτε. Δεν είχα κανένα εξωτερικό χαρακτηριστικό γνώρισμα, αν και εσωτερικά είχα το στίγμα που απεχθάνονταν τόσο πολύ τα Θηρία και από τους τέσσερις παππούδες μου. Το ίδιο και ο Λέο. Τον περνούσαν για δικό τους, αν και ο ίδιος πίστευε ότι τον πρόδιδε η μύτη του ή το βλέμμα του. Πάντως καρφί δεν του καιγόταν του Λέο αν τον ανακάλυπταν, γιατί ήταν εξπέρ στις αποδράσεις κι έτρεχε πιο γρήγορα και από τον μεγάλο Αμερικανό ολυμπιονίκη Τζέσε Όουενς.

Όμως η δική μου ικανότητα να περνάω για οτιδήποτε χωρίς να με φτύνουν ή να με κλοτσούν δεν θεωρούνταν

στα υπέρ μου από τους δικούς μου ανθρώπους. Νόμιζαν ότι ντρεπόμουν για λογαριασμό τους. Κανείς δεν με αγαπούσε· δεν ανήκα σε καμία πλευρά, αλλά αυτό δεν με πολυανησυχούσε. Είχα τον Λέο.

Κρυβόμαστε συχνά στο σοκάκι του Θηρίου για να μάθουμε τα νέα. Αν κάποιο απόγευμα δεν προλαβαίναμε να πάμε, ο Λέο άρχιζε να ανησυχεί και να αγωνιά μήπως έχασε κάποια είδηση που θα μπορούσε να αλλάξει τη μοίρα μας.

Ξαφνικά εμφανίστηκε ο γιος του φούρναρη, που περηφανευόταν για τη μεγάλη μύτη του. Αλλά ήταν φίλος του Λέο. Εγώ χαμήλωσα τα μάτια μου στο πάτωμα. Αν ήθελε να πάει να παίξει μαζί του ο Λέο, ας πήγαινε. Θα έβρισκα κάτι άλλο να κάνω.

«Πάλι με αυτή;» φώναξε ο φίλος του. «Βγες απ' αυτή τη βρομότρυπα και παράτα την τη *Γερμανίδα Κορασίδα!*» Όταν με αποκάλεσε έτσι, πρόφερε τις συλλαβές αργά και προσεκτικά, κάνοντας μια γκριμάτσα. «'Ασ' την αυτή. Νομίζει πως είναι καλύτερη από μας! Πάμε να δούμε τον καβγά στη γωνία. Σκοτώνονται στο ξύλο. Έλα!»

Ο Λέο τού είπε να χαμηλώσει τη φωνή του και να φύγει από κει.

«*Λίμπχεν, λίμπχεν, λίμπχεν!*» κακάρισε αυτός, υπονοώντας ότι ο Λέο κι εγώ γλυκοκοιταζόμαστε, και μετά εξαφανίστηκε.

Ο Λέο προσπάθησε να με παρηγορήσει. «Μην τον ακούς...» είπε μειλίχια. «Ένας αλητάκος είναι».

Εγώ ήθελα να πάω σπίτι και να μακρύνω τη μύτη μου, να σγουρύνω τα μαλλιά και να τα βάψω μαύρα. Είχα μπουχτίσει πια να μην καταλαβαίνει ο κόσμος ποια είμαι. Ίσως δεν ήμουν κόρη των γονιών μου, αλλά ορφανό – ένα «καθαρό»

ορφανό που το υιοθέτησε εύπορο ακάθαρτο ζευγάρι που νόμιζε ότι ήταν ανώτερο επειδή είχε λεφτά, κοσμήματα και ακίνητη περιουσία.

Οι ειδήσεις από το σαραβαλιασμένο ραδιόφωνο του Θηρίου με συνέφεραν από την οικτρή αυτολύπησή μου. Καλούμαστε να συμμορφωθούμε με νέους κανονισμούς και νόμους. Αναπηδούσα σε κάθε νέα εντολή, που αντηχούσε σαν βρυχηθμός. Πονούσε.

Θα έπρεπε να καταγράψουμε όλα μας τα υπάρχοντα. Πολλοί από μας θα έπρεπε να αλλάξουμε τα ονόματά μας και να πουλήσουμε τις περιουσίες μας, τα σπίτια μας και τις επιχειρήσεις μας σε τιμές που θα υπαγόρευαν εκείνοι.

Ήμαστε τέρατα. Είχαμε κλέψει τα χρήματα άλλων. Είχαμε κάνει σκλάβους όσους είχαν λιγότερα απ' ό,τι εμείς. Καταστρέφαμε την κληρονομιά της χώρας. Είχαμε αφαιμάξει τη Γερμανία. Βρομούσαμε. Πιστεύαμε σε άλλους θεούς. Ήμαστε κουρούνες. Ήμαστε ακάθαρτοι. Κοίταξα τον Λέο και ύστερα τον εαυτό μου. Δεν μπορούσα να δω ποια ήταν η μεγάλη διαφορά ανάμεσα σ' εκείνον, στην Γκρέτελ και σε μένα.

Η κάθαρση είχε ξεκινήσει στο Βερολίνο, την πιο βρόμικη πόλη στην Ευρώπη. Ισχυρότατοι εκτοξευτήρες νερού θα άρχιζαν να μας καταβρέχουν ώσπου να καθαρίσουμε.

Δεν μας συμπαθούσαν. Κανείς δεν μας συμπαθούσε.

Ο Λέο με τράβηξε να σηκωθώ όρθια και φύγαμε. Εγώ τον ακολούθησα άβουλα. Τον άφησα να με σύρει μαζί του.

Το Θηρίο ήρθε στο παράθυρο με μια όψη αυταρέσκειας, ικανοποιημένος σαν όλους τους που ολοένα και πλησιάζε –και πολύ άργησε!– η κάθαρση, σαν κι αυτή που είχε κάνει και ο ίδιος στη γειτονιά μας. Είχε έρθει η στιγμή να

συντρίψουν τους ανεπιθύμητους, να τους κάψουν, να τους πνίξουν ώσπου να μη μείνει κανένας τους ζωντανός κοντά τους· κανένας που να τους αμαυρώνει την τελειότητα, την καθαρότητα.

Και με την ικανοποίηση που του έδινε η δύναμη να εξολοθρεύει, να είναι αυτός που ήταν, να είναι ανώτερος από οποιονδήποτε άλλο, να αισθάνεται Θεός στο εξαισίο αμπρί του, περιτριγυρισμένο από γόπες και λάσπη, έφτυσε με θόρυβο άλλο ένα πηχτό φλέμα.

Άννα

Νέα Υόρκη, 2014

Σήμερα ξύπνησα νωρίτερα απ' ό,τι συνήθως. Δεν μπορώ να βγάλω από το μυαλό μου την εικόνα της *Γερμανίδας Κορασίδας*: έχουμε τα ίδια χαρακτηριστικά. Θέλω να ξυπνήσω εντελώς για να μπορέσω να την ξεχάσω. Επάνω στο κομοδίνο μου, εκεί όπου έχω τη φωτογραφία του μπαμπά, έβαλα και την ξεθωριασμένη καρτ ποστάλ με το πλοίο.

Είναι η αγαπημένη μου φωτογραφία του μπαμπά. Μοιάζει σαν να με κοιτάει στα μάτια. Δείχνει τα σκούρα μαλλιά του βουρτσισμένα προς τα πίσω, τα μεγάλα μάτια του με το βαρύ πάνω βλέφαρο και τα πυκνά φρύδια πίσω από τα χωρίς σκελετό γυαλιά του, το ανεπαισθητο χαμόγελο στα λεπτά του χείλη. Ο μπαμπάς είναι ο ομορφότερος άντρας στον κόσμο.

Όποτε έχω ανάγκη να πω κάτι για το σχολείο, να μιλήσω για το τι έγινε στη διάρκεια της μέρας ή να μοιραστώ τις ανησυχίες μου με κάποιον, πάνω τη φωτογραφία του και τη βάζω κάτω από το πορτατίφ με το ιβουάρ αμπαζούρ με

τους γκρι μονόκερους που καλπάζουν γύρω γύρω, ώσπου να σβήσει το φως και να κοιμηθώ.

Κάποιες φορές πίνουμε μαζί τσάι. Μοιραζόμαστε ένα μπισκότο σοκολάτας ή του διαβάζω κάποιο απόσπασμα από το βιβλίο που πήρα από τη βιβλιοθήκη για να κάνω τα μαθήματά μου.

Όταν έχω να προβάρω κάποια παρουσίαση για το μάθημα των ισπανικών, το κάνω μαζί με τον μπαμπά. Είναι ο καλύτερος ακροατής: δείχνει κατανόηση και παραμένει ήρεμος.

Η μαμά μου είπε κάποτε ότι το αγαπημένο του βιβλίο όταν ήταν παιδί ήταν ο *Ροβινσώνας Κρούσος* και, την πρώτη μου μέρα στο σχολείο, μου το έκανε δώρο. Ακούμπησε τα λεπτά χέρια της στους ώμους μου και με κοίταξε στα μάτια:

«Για να μάθεις γρήγορα να διαβάζεις».

Έριξα μια ματιά στις εικονογραφήσεις των δύο ρακένδυτων αντρών στο ερημικό νησί και αναρωτήθηκα γιατί δεν είχε περισσότερες εικόνες αυτό το βιβλίο των πολύ περισσότερων από εκατό σελίδων που άρεσε τόσο πολύ στον μπαμπά. Δεν μπορούσα να καταλάβω τι το τόσο ενδιαφέρον είχαν μια στοίβα σελίδες με μαύρη γραφή σε λευκό φόντο, χωρίς καθόλου χρώμα πουθενά.

Όταν έμαθα να διαβάζω, προσπάθησα να το αποκρυπτογραφήσω, επαναλαμβάνοντας κάθε λέξη, κάθε συλλαβή από μέσα μου, αλλά και πάλι το έβρισκα πολύ δύσκολο. Αυτές οι πολύπλοκες προτάσεις μου φαινόταν τόσο ξένες, που είχα κολλήσει στην πρώτη:

«Γεννήθηκα το έτος 1632, στην πόλη της Νέας Υόρκης, από καλή οικογένεια, αν και όχι από κείνη τη χώρα, καθώς ο πατέρας μου ήταν ξένος...»

Ούτε λέξη για σκύλους ή γάτες, χαμένα φεγγάρια ή μαγεμένα δάση. Άρα ήταν ένα βιβλίο περιπέτειας. Το πρώτο μυστήριο είχε λυθεί.

Άρχισα να το διαβάζω μαζί με τον μπαμπά συλλαβή προς συλλαβή. Κάθε βράδυ, κατακτούσαμε από μια σελίδα. Στην αρχή ήταν μαρτύριο. Σύντομα, όμως, οι προτάσεις άρχισαν να κυλούν χωρίς καν να το καταλαβαίνω.

Αυτή η ιστορία ενός ναυαγού παγιδευμένου σ' ένα νησί με μόνο δύο εποχές, των βροχών και της ξηρασίας, στη μέση του πουθενά, με τον φίλο του τον Παρασκευά, τον οποίο έσωσε από κανίβαλους, με γέμιζε ελπίδα. Και αργότερα άρχισα να δημιουργώ τις δικές μου περιπέτειες.

Ο μπαμπάς μπορεί να είχε χαθεί σε κάποιο μακρινό νησί, κι εγώ θα έσκιζα με το μεγαλειώδες πλοίο μου θάλασσες και ωκεανούς, θα πολεμούσα τρομερές θύελλες και πελώρια κύματα, ώσπου να τον βρω.

Σήμερα, όμως, δεν είναι μέρα ανάγνωσης. Πρέπει να του πω για το δέμα που έφτασε από την Κούβα, ένα αληθινό οικογενειακό κειμήλιο. Γιατί αν υπάρχει κάποιος που να ξέρει οτιδήποτε γι' αυτό το πλοίο και την αφιέρωση στα γερμανικά, αυτός είναι σίγουρα ο μπαμπάς. Θα πείσω τη μαμά να πάει σ' ένα φωτογραφείο και να εμφανίσει τις φωτογραφίες. Ξέρω πως ο μπαμπάς θα με βοηθήσει να ανακαλύψω ποιος είναι ποιος. Ίσως είναι ανάμεσά τους και οι γονείς του, ή και οι παππούδες του, καθώς, απ' ό,τι βλέπουμε, οι φωτογραφίες τραβήχτηκαν πριν από τον πόλεμο. Τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, τον πιο φριχτό απ' όλους.

Κάθε πρωί, όταν ξυπνάω, πάνω τη φωτογραφία στα χέρια μου και τη φιλάω. Μετά ετοιμάζω τον καφέ της μαμάς. Είναι ο μόνος τρόπος για να βεβαιωθώ ότι θα σηκωθεί.

Καθώς της φτιάχνω τον καφέ σήμερα, αναπνέω από το στόμα μου, επειδή η μυρωδιά του μου φέρνει αναγούλα. Αλλά της μαμάς της αρέσει και την ξυπνάει. Της φέρνω το μεγάλο φλιτζάνι αργά αργά, βαστώντας το από το χερούλι για να μην καώ. Είναι σαν μαγικό φίλτρο που θα τη συνεφέρει ξαφνικά από την παραζάλη της. Χτυπάω δύο φορές στην πόρτα της, αλλά, ως συνήθως, εκείνη δεν απαντάει. Ανοίγω αργά την πόρτα, και το φως από τον διάδρομο ξεχύνεται μέσα μαζί μου.

Μετά τη βλέπω: είναι εντελώς χλωμή, ακίνητη, τα μάτια της είναι γυρισμένα μέσα στις κόγχες τους και το πιγούνι της στραμμένο προς το ταβάνι. Το κορμί της είναι στριφογυρισμένο. Το φλιτζάνι με τον καφέ μου πέφτει από τα χέρια, σκάει στο πάτωμα με πάταγο και λεκιάζει τους λευκούς τοίχους του υπνοδωματίου.

Τρέχω έξω στον διάδρομο, πασχίζω να ανοίξω την εξώπορτα και μετά ανεβαίνω τρέχοντας ως τον τέταρτο όροφο και χτυπάω στην πόρτα του κυρίου Λέβιν. Όταν την ανοίγει, πηδάει πάνω μου ο Αλήτης, ο σκύλος του. «Δεν μπορώ να παίξω μαζί σου τώρα, με χρειάζεται η μαμά». Ο κύριος Λέβιν βλέπει πόσο ανήσυχη είμαι και με αγκαλιάζει με το ένα του μπράτσο. Δεν μπορώ να συγκρατήσω άλλο τα δάκρυά μου.

«Κάτι έχει η μαμά!» του λέω, μια και δεν μπορώ να ξεστομίσω τη λέξη που φοβάμαι πιο πολύ. Πως την έχασα, πως έφυγε, πως με εγκατέλειψε. Από δω και μπρος θα είμαι ορφανό όχι μόνο από πατέρα, αλλά και από μητέρα. Ίσως χρειαστεί να φύγω από το διαμέρισμά μου, από τις φωτογραφίες μου, από το σχολείο μου. Ποιος ξέρει πού θα με στείλουν να ζήσω. Ίσως στην Κούβα. Ναι, θα μπορούσα να ζητήσω από τους κοινωνικούς λειτουργούς που θα έρθουν

να με πάρουν να ψάξουν να βρουν την οικογένειά μου στην Κούβα – να βρουν τη Χάνα, τον μόνο άνθρωπο που μου έχει απομείνει στον κόσμο.

Κατεβαίνω τρέχοντας τις σκάλες μαζί με τον Αλήτη. Ο κύριος Λέβιν παίρνει το ασανσέρ. Φτάνω πρώτη και περιμένω έξω από την κρεβατοκάμαρα της μαμάς, χωρίς να τολμώ να κοιτάξω μέσα. Η καρδιά μου σφυροκοπάει. Χτυπάει τόσο δυνατά που πονάει όλο μου το κορμί. Ο κύριος Λέβιν μπαίνει μέσα πολύ ήρεμος, ανάβει το φως και κάθεται στο κρεβάτι της μαμάς. Παίρνει τον σφυγμό της και ύστερα με κοιτάζει και χαμογελάει.

Αρχίζει να λέει το όνομά της:

«'Ιντα... 'Ιντα... 'Ιντα!» φωνάζει, αλλά το κορμί της εξακολουθεί να μην κινείται.

Μετά βλέπω τα χέρια της μαμάς να χαλαρώνουν λίγο λίγο και να κουνάει το κεφάλι της λίγο προς τα αριστερά, σαν να προσπαθεί να μας αποφύγει. Το χρώμα επιστρέφει στα μάγουλά της και δείχνει ενοχλημένη από τη φωταψία στο δωμάτιό της.

«Μην ανησυχείς, Άννα, κάλεσα ήδη ασθενοφόρο. Η μαμά σου θα γίνει καλά. Τι ώρα έρχεται το σχολικό σου;» ρωτάει ο μόνος φίλος που έχω σε όλη την οικουμένη, ο οποίος τυχαίνει να έχει το αριστοκρατικότερο σκυλί στο κτίριό μας.

Η μαμά βλέπει τα δάκρυα που τρέχουν ποτάμι στα μάγουλά μου και αυτό μοιάζει να την κάνει πιο λυπημένη από ποτέ. Είναι λες και ντρέπεται και μου ζητάει να τη συγχωρήσω, αλλά δεν έχει τη δύναμη να αρθρώσει ούτε λέξη. Την πλησιάζω και την αγκαλιάζω απαλά, για να μην την πονέσω.

Στεγνώνω τα δάκρυά μου και τρέχω κάτω να προλάβω το σχολικό. Από τον δρόμο, βλέπω τον κύριο Λέβιν στο μπαλκόνι μας να παρακολουθεί για να βεβαιωθεί ότι θα με πάρει ο οδηγός. Ανεβαίνοντας στο λεωφορείο και διασχίζοντας τον διάδρομο ως τη θέση μου, τα άλλα παιδιά με βλέπουν και καταλαβαίνουν ότι έκλαιγα. Κάθομαι στη γαλαρία και το κορίτσι με τις πλεξούδες μπροστά μου γυρίζει να με κοιτάξει. Είμαι σίγουρη ότι νομίζει πως τιμωρήθηκα για κάποια αταξία: επειδή δεν έκανα τα μαθήματά μου, ή δεν καθάρισα το δωμάτιό μου, ή δεν έφαγα το πρωινό μου, ή δεν βούρτσισα τα δόντια μου πριν φύγω από το σπίτι.

Σήμερα μου είναι αδύνατο να συγκεντρωθώ σε οποιοδήποτε μάθημα. Ευτυχώς, οι δάσκαλοι δεν με ενοχλούν με ερωτήσεις που δεν μπορώ να απαντήσω. Δεν ξέρω αν θα χρειαστεί να παραμείνει η μαμά μερικές μέρες στο νοσοκομείο ή αν θα μπορέσω να μείνω για λίγο με τον κύριο Λέβιν.

Όταν επιστρέφω στο σπίτι μετά το σχολείο, ο φίλος μου είναι πάλι έξω στο μπαλκόνι. Υποθέτω ότι αυτό σημαίνει πως η μαμά είναι στο νοσοκομείο και πως θα πρέπει να βρω να μείνω κάπου αλλού.

Κατεβαίνω από το σχολικό χωρίς να χαιρετήσω τον οδηγό και ύστερα στέκομαι και περιμένω λίγα λεπτά έξω από την είσοδο του κτιρίου γιατί δεν θέλω να μπω μέσα. Παρατηρώ τα πρώτα χλωρά βλαστάρια του κισσού που καλύπτει το πλαϊνό μέρος του κτιρίου μας.

Τελικά, πάω και παίρνω το ταχυδρομείο, όπως κάνω κάθε μέρα, και μετά ανεβαίνω τρέχοντας τις σκάλες. Όταν μπαίνω στο διαμέρισμά μας, ο Αλήτης τρέχει καταπάνω μου και αρχίζει να με γλείφει. Εγώ κάθομαι στο πάτωμα και τον χαϊδεύω για λίγη ώρα, προσπαθώντας να αναβάλω τη

στιγμή που θα πρέπει να μπω στο καθιστικό. Όταν τελικά μπαίνω, βλέπω τον κύριο Λέβιν με τον Αλήτη στα πόδια του και τη μαμά στη δερμάτινη πολυθρόνα της πλάι στην ανοιχτή μπαλκονόπορτα. Και οι δυο τους είναι χαμογελαστοί. Η μαμά σηκώνεται και βαδίζει προς το μέρος μου.

«Δεν ήταν παρά μια τρομάρα...» μου ψιθυρίζει στο αυτί έτσι ώστε να μην ακούσει ο κύριος Λέβιν. «Σου υπόσχομαι ότι δεν θα ξαναγίνει, κορίτσι μου...»

Πάει καιρός από τότε που με είπε «κορίτσι μου» τελευταία φορά.

Αρχίζει να μου χαϊδεύει τα μαλλιά. Εγώ κλείνω τα μάτια μου και φωλιάζω στο στήθος της, έτσι όπως έκανα όταν ήμουν μικρή, όταν δεν είχα την παραμικρή ιδέα τι είχε συμβεί στον μπαμπά και ήλπιζα ακόμα πως ίσως εμφανιστεί, ίσως δρασκελίσει το κατώφλι μας από στιγμή σε στιγμή. Παίρνω βαθιά ανάσα: μυρίζει καθαρά ρούχα και σαπούνι.

Την αγκαλιάζω και μένουμε έτσι για αρκετά λεπτά. Ξαφνικά, το δωμάτιο φαντάζει πελώριο και ζαλίζομαι. *Μην κουνιέσαι, μείνε έτσι λίγο ακόμα. Κράτησέ με ώσπου να κουραστείς και να μην μπορείς να με αγκαλιάζεις άλλο.* Ο Αλήτης έρχεται και μου γλείφει τα πόδια και ξυπνάω από το ονειροπόλημά μου, αλλά όταν ανοίγω τα μάτια μου, βλέπω πως η μαμά είναι όρθια, χαμογελαστή, με χρώμα στα μάγουλά της. Είναι ξανά όμορφη.

«Έπεσε πολύ χαμηλά η πίεσή της. Όλα θα πάνε καλά», λέει ο κύριος Λέβιν. Η μαμά τον ευχαριστεί, απομακρύνεται από μένα και πηγαίνει στην κουζίνα.

«Τώρα θα φάμε βραδινό», ανακοινώνει μπαίνοντας σ' έναν χώρο που της είναι τελείως ξένος τα τελευταία δύο χρόνια.

Το τραπέζι είναι ήδη στρωμένο: πετσέτες, πιάτα, μαχαίρο-ροπίρουνα για τρεις. Από τον φούρνο αναδύεται η μυρωδιά σολομού με κάππαρη και λεμόνι. Η μαμά φέρνει το φαγητό στο τραπέζι και αρχίζουμε να τρώμε.

«Αύριο θα πάμε σ' ένα φωτογραφείο στο Τσέλσι. Τηλεφώνησα και κανόνισα να τους δω».

Αυτό είναι ό,τι πρέπει για να συνέλθω από τη σημερινή τρομάρα. Αισθάνομαι ένοχη κατά κάποιον τρόπο· ξέρω ότι κάποιες φορές ευχήθηκα να μην ξυπνήσει, να μην ξανανοίξει ποτέ πια τα μάτια της· απλά να συνεχίσει να κοιμάται, απαλλαγμένη από τον πόνο. Δεν ξέρω πώς θα μπορούσα να της ζητήσω να με συγχωρήσει. Αλλά προς το παρόν θα ανακαλύψουμε ποιοι είναι σ' αυτές τις φωτογραφίες. Και αισθάνομαι πως η μαμά ανακτά τον έλεγχο ή, έστω, έχει περισσότερη ενέργεια.

Συνοδεύω τον κύριο Λέβιν ως το διαμέρισμά του. Στον δρόμο, συναντάμε μια ιδιόρρυθμη γειτόνισσα που απεχθάνεται το αριστοκρατικότερο σκυλί του κτιρίου.

«Είναι ένα βρομόσκυλο που το περιμάζευαν από τον δρόμο», έχει πει κάμποσες φορές στους άλλους γείτονές μας. «Ποιος ξέρει, μπορεί και να είναι γεμάτος ψύλλους». Όλοι την έχουν για τρελή.

Όμως ο Αλήτης, το καλύτερο σκυλί του κόσμου, πάντα τη χαιρετάει όταν τη βλέπει. Δεν τον νοιάζει η απόρριψή της. Έχει βλεφαρόπτωση στο ένα του μάτι. Είναι λίγο κουφός. Έχει ένα τικ στην ουρά του. Γι' αυτό τον μισεί η ηλικιωμένη γυναίκα, αλλά εκείνον δεν τον νοιάζει. Ο κύριος Λέβιν τον έσωσε και του μιλάει στα γαλλικά.

«*Mon clochard*», τον φωνάζει. Μου είπε ότι το σκυλί ανήκε σε μια ηλικιωμένη Γαλλίδα που ζούσε μόνη της, όπως

και ο ίδιος, και βρέθηκε νεκρή στο Λα Τουρέν, ένα από τα παλαιότερα κτίρια με διαμερίσματα στην οδό Μόρνινγκσαϊντ Ντράιβ.

Ξαφνικά θυμήθηκα πως η μαμά έλεγε ότι «Μένουμε στη γαλλική συνοικία του Μανχάταν» την εποχή που μου έλεγε ιστορίες όταν έπεφτα στο κρεβάτι.

Όταν ο επιστάτης άνοιξε την πόρτα του διαμερίσματος της ηλικιωμένης Γαλλίδας, ο Αλήτης διέφυγε και δεν μπόρεσαν να τον πιάσουν. Μια βδομάδα αργότερα, σ' έναν από τους πρωινούς του περιπάτους, ο κύριος Λέβιν παρατήρησε το σκυλί να ανεβαίνει αγκομαχώντας τα απότομα σκαλοπάτια του Μόρνινγκσαϊντ Παρκ. Ύστερα ο Αλήτης ήρθε και κάθισε πλάι στα πόδια του.

«*Mon clochard*», του είπε, και το σκυλί χοροπήδησε από τη χαρά του.

Ο Αλήτης ακολούθησε υπάκουα τον κύριο Λέβιν, έναν κοντό και γεροδεμένο άντρα με θαμνώδη γκριζα φρύδια, ως το διαμέρισμά του. Από τότε έγινε ο πιστός του σύντροφος. Τη μέρα που μου γνώρισε τον Αλήτη, ο κύριος Λέβιν μου είπε πολύ σοβαρά: «Του χρόνου θα κλείσω τα ογδόντα και, σ' αυτή την ηλικία, μετράς το κάθε λεπτό που σου απομένει. Δεν θέλω να συμβεί στον κλοσάρ μου το ίδιο πράγμα που του συνέβη την προηγούμενη φορά. Την ίδια στιγμή που θα σπάζουν την πόρτα μου για να δουν γιατί δεν απαντάω, θέλω ο σκύλος μου να ξέρει τον δρόμο για το σπίτι σου».

«*Mon clochard*», είπα στον Αλήτη με την αμερικανική προφορά μου, χαϊδεύοντάς τον.

Παρόλο που η μαμά δεν με άφησε ποτέ να έχω κατοικίδια –εκτός από ψάρια, που ζουν λιγότερο και από

λουλουδι– ξέρει ότι δεν μπορεί να αρνηθεί στον Αλήτη να έρθει να ζήσει μαζί μας, γιατί το οφείλουμε στον μόνο μου φίλο.

«Άννα, ο κύριος Λέβιν θα ζήσει πολλά χρόνια ακόμα, γι' αυτό μην κάνεις όρεξη», μου είπε όταν επέμεινα ότι θα έπρεπε να φροντίσουμε τον σκύλο του.

Στα δικά μου μάτια, ο κύριος Λέβιν δεν μοιάζει ούτε γέρος ούτε νέος. Ξέρω πως είναι αδύναμος γιατί περπατάει με μεγάλη προσοχή, αλλά το μυαλό του δουλεύει ακόμα σαν το δικό μου. Έχει μια απάντηση για όλα, και όταν σε κοιτάζει στα μάτια, σε αναγκάζει να δώσεις προσοχή.

Τώρα ο Αλήτης δεν θέλει να φύγω και αρχίζει να κλαψουρίζει.

«Έλα τώρα, κακότροπο σκυλί...» τον παρηγορεί ο κύριος Λέβιν. «Ο μικρή κυρία Άννα έχει σημαντικότερα πράγματα να κάνει».

Καθώς με αποχαιρετάει στην εξώπορτα του διαμερίσματός του, ο κύριος Λέβιν αγγίζει τη Μεζουζά του. Παρατηρώ μία και μοναδική παλιά φωτογραφία στον τοίχο. Δείχνει τον ίδιο και τους γονείς του: έναν ωραίο νεαρό άντρα με χαμόγελο στο πρόσωπό του και πυκνά μαύρα μαλλιά. Ποιος ξέρει αν ο κύριος Λέβιν θυμάται εκείνα τα χρόνια στο χωριό του, που τότε ανήκε στην Πολωνία. Έχουν περάσει πάρα πολλά χρόνια.

«Είσαι νέο κορίτσι με παλαιά ψυχή», λέει ακουμπώντας το βαρύ χέρι του στο κεφάλι μου και φιλώντας με στο μέτωπο.

Δεν ξέρω τι εννοεί αλλά το εκλαμβάνω ως φιλοφρόνηση.

Πηγαίνω στην κρεβατοκάμαρά μου για να διηγηθώ όλα τα γεγονότα της ημέρας στον μπαμπά που περιμένει στο

κομοδίνο μου. Αύριο θα πάμε τα αρνητικά στο φωτογραφείο. Του λέω για τον Αλήτη και τον κύριο Λέβιν και για το δείπνο που μαγείρεψε η μαμά. Το μόνο πράγμα που δεν αναφέρω είναι η λαχτάρα που περάσαμε το πρωί. Δεν θέλω να τον σκοτίζω με τέτοια πράγματα. Όλα θα πάνε καλά, το ξέρω.

Νιώθω πιο εξαντλημένη από ποτέ. Δεν μπορώ να κρατήσω ανοιχτά τα μάτια μου. Μου είναι αδύνατο να συνεχίσω να μιλάω ή να σβήσω το φως. Καθώς αποκοιμιέμαι, ακούω τη μαμά να μπαίνει στο δωμάτιο και να σβήνει το πορτατίφ στο κομοδίνο μου. Οι μονόκεροι σταματούν να στροβιλίζονται και ξαποσταίνουν, σαν κι εμένα. Η μαμά με σκεπάζει μ' ένα μοβ κουβερτάκι και μου δίνει ένα μακρόσυρτο, απαλό φιλί.

Το επόμενο πρωί, με ξυπνάει μια αχτίδα ήλιου· ξέχασα να κλείσω τα στόρια. Σηκώνομαι αλαφιασμένη και, για μερικά δευτερόλεπτα, αναρωτιέμαι: Μήπως ήταν όλα όνειρο;

Ακούω θορύβους έξω από το δωμάτιό μου. Κάποιοι είναι ή στο καθιστικό ή στην κουζίνα. Ντύνομαι όσο πιο γρήγορα μπορώ για να πάω να δω τι συμβαίνει. Ούτε που χτενίζω τα μαλλιά μου.

Στην κουζίνα, η μαμά βαστάει στις χούφτες της το φλιτζάνι με τον καφέ της. Τον πίνει αργά, χαμογελάει και τα καστανά μάτια της φωτίζονται. Φοράει μια λουλακί μπλούζα, σκούρο μπλε παντελόνι κι ένα ζευγάρι παπούτσια που η ίδια αποκαλεί «παντόφλες-μπαλαρίνα». Με πλησιάζει και με φιλάει και, δεν ξέρω γιατί, αλλά όταν την αισθάνομαι δίπλα μου, κλείνω τα μάτια.

Αρχίζω να τρώω γρήγορα το πρωινό μου.

«Σιγά, Άννα μου, σιγά...»

Όμως εγώ θέλω να το τελειώσω όσο πιο γρήγορα γίνεται. Θέλω να ανακαλύψω ποιοι είναι αυτοί οι άνθρωποι στις

φωτογραφίες, γιατί νομίζω ότι είμαστε πολύ κοντά στο να ανακαλύψουμε την οικογένεια του μπαμπά. Την ιστορία ενός πλοίου που ίσως βυθίστηκε μεσοπέλαγα, στον ωκεανό.

Φεύγοντας από το διαμέρισμα, βλέπω τη μαμά να γυρίζει πίσω για μια στιγμή. Κλειδώνει την πόρτα και στέκεται για λίγο εκεί, σαν να άλλαξε γνώμη.

Όταν βγαίνουμε έξω, κατεβαίνει χωρίς να κρατιέται από τη σιδερένια κουρπαστή τα έξι σκαλοπάτια που τη χώριζαν από έναν κόσμο που έχει ξεχάσει. Όταν φτάνουμε στο πεζοδρόμιο, με πιάνει από το χέρι και με υποχρεώνει να ανοίξω το βήμα μου. Είναι λες και θέλει να καταβροχθίσει όσο περισσότερο αέρα γίνεται, παρότι είναι λίγο κρύος, και να νιώσει την ανοιξιάτικη λιακάδα στο πρόσωπό της. Χαμογελάει στον κόσμο που συναντάμε στον δρόμο μας. Μοιάζει ελεύθερη.

Όταν φτάνουμε στο φωτογραφείο στο Τσέλσι, χρειάζεται να τη βοηθήσω για να ανοίξει τη βαριά δίφυλλη τζαμόπορτα. Ο άντρας πίσω από το γκισέ, που μας περίμενε, φοράει ένα ζευγάρι λευκά γάντια, απλώνει τα αρνητικά πάνω σε μια φωτοτράπεζα και αρχίζει να τα εξετάζει ένα ένα με μεγεθυντικό φακό.

Θησαυρό παραλάβαμε από την Αβάνα. Είμαι ο ντετέκτιβ σ' ένα μυστήριο που θα αποκαλυφθεί από στιγμή σε στιγμή. Οι εικόνες που βλέπουμε είναι ανεστραμμένες: το μαύρο γίνεται άσπρο, το άσπρο μαύρο. Όπου να 'ναι, τα φαντάσματά μας θα ζωντανέψουν κάτω από ισχυρές λάμπες και χημικά.

Στεκόμαστε σε μια ιδιαίτερη φωτογραφία, που είναι σημαδεμένη με άσπρο σταυρό. Στη γωνία υπάρχει μια θολή επιγραφή στα γερμανικά, που μας τη μεταφράζει η μαμά: «Τραβηγμένη από τον Λέο στις 13 Μαΐου 1939». Στη

φωτογραφία, ένα κορίτσι που μου μοιάζει πολύ κοιτάζει έξω από το παράθυρο μιας –καταπώς υποθέτει ο γκριζομάλλης κύριος– καμπίνας πλοίου.

Μου φαίνεται πως η μαμά ανησυχεί λίγο όταν με βλέπει τόσο ενθουσιασμένη με τα αρνητικά. Φοβάται μήπως ελπίζω ότι θα μας δώσουν πολύ περισσότερες απαντήσεις και απογοητευτώ. Τώρα θα πρέπει να ανακαλύψουμε ποιος τις έστειλε, ποιοι συγγενείς του μπαμπά είναι οι άνθρωποι που εμφανίζονται στις φωτογραφίες και τι έχουν απογίνει. Ξέρουμε, τουλάχιστον, ότι ένας από αυτούς πήγε στην Κούβα. Οι υπόλοιποι;

Ο μπαμπάς γεννήθηκε στα τέλη του 1959, αλλά αυτά τα αρνητικά είναι περισσότερο από εβδομήντα ετών, άρα μιλάμε για την εποχή που έφτασαν στην Αβάνα ο προπάππους και η προγιαγιά μου. Πιθανόν να είναι ανάμεσά τους και ο παππούς μου μωρό. Η μαμά πιστεύει πως είναι φωτογραφίες από την Ευρώπη και τον διάπλου του ωκεανού, όταν έφευγαν πριν από τον διαφαινόμενο πόλεμο.

«Ο μπαμπάς σου ήταν φειδωλός στα λόγια», λέει πάλι η μαμά.

Στο ταξί για το σπίτι, με πιάνει από το χέρι για να κερδίσει την αμέριστη προσοχή μου. Ξέρω πως έχει κι άλλο νέο που θέλει να μου πει, κάτι που κρατούσε μυστικό όλα αυτά τα χρόνια. Εξακολουθεί να πιστεύει πως είμαι πολύ μικρή για να καταλάβω τι συνέβη στην οικογένειά μου. *Είμαι δυνατή, μαμά. Μπορείς να μου πεις οτιδήποτε. Δεν μου αρέσουν τα μυστικά. Και μου φαίνεται πως αυτή η οικογένεια είναι γεμάτη μυστικά.*

Θα ήταν πιο εύκολο αν μου είχε πει πως είχα χάσει τον πατέρα μου πριν πάω νηπιαγωγείο στο Φίλντστον. Αλλά η

μαμά επέμενε πάντα να λέει το ίδιο πράγμα: «Ο πατέρας σου έφυγε μια μέρα και δεν ξαναγύρισε». Αυτό ήταν όλο.

«Νομίζω πως είναι καιρός να μάθεις κάτι. Και από την πλευρά του μπαμπά σου, είσαι επίσης Γερμανίδα...» λέει με ένα διστακτικό χαμόγελο, σαν να απολογείται.

Εγώ δεν απαντάω. Δεν αντιδρώ.

Όταν στρίβει το ταξί στη λεωφόρο Γουέστ Σάιτ Χάιγουεϊ, ανοίγω το παράθυρο. Ο κρύος αέρας από τον ποταμό Χάντσον και ο θόρυβος από την κίνηση δεν επιτρέπουν στη μαμά να συνεχίσει. Εγώ σκέφτομαι ακατάπαυστα αυτό το τελευταίο νέο.

Όσπου να φτάσουμε στο σπίτι, τα μάγουλά μου είναι κόκκινα και παγωμένα. Συναντάμε τυχαία τον κύριο Λέβιν με τον Αλήτη· μετά τη βόλτα τους κάθονται συχνά και ξεκουράζονται στο πλατύσκαλο της εισόδου.

«Μπορώ να μείνω λίγο εδώ;» ρωτάω τη μαμά, που μου απαντάει με ένα χαμόγελο.

«Πότε θα είναι έτοιμες οι φωτογραφίες;» ρωτάει ο κύριος Λέβιν, αλλά ο Αλήτης έχει πέσει πάνω μου και με γαργαλάει τόσο που δεν μπορώ να απαντήσω. Ο Αλήτης είναι πολύ κακομαθημένο σκυλί, αλλά και πολύ αστείο.

Με το που επιστρέφω στο διαμέρισμά μας, πηγαίνω κατευθείαν στην κρεβατοκάμαρά μου. Μπροστά στον καθρέφτη, προσπαθώ να ανακαλύψω τα γερμανικά χαρακτηριστικά που έχω κληρονομήσει από έναν πατέρα που μέχρι πρότινος πίστευα πως ήταν Κουβανός. Τι βλέπω στον καθρέφτη; Μια Γερμανίδα. Μα δεν είμαι μια Ρόσεν;

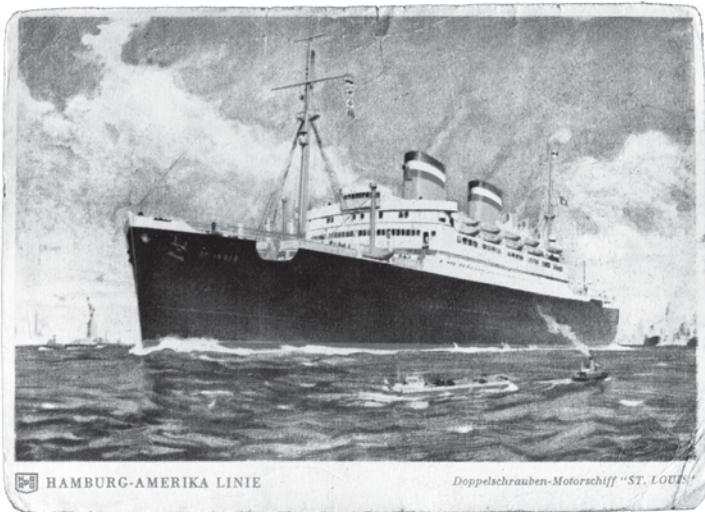
Όταν τη ρωτάω αργότερα, η μαμά μου λέει πως η οικογένεια Ρόσεν έφυγε από τη Γερμανία το 1939 και εγκαταστάθηκε στην Αβάνα.

«Αυτά μόνο ξέρω, Άννα», προσθέτει. Αντί να πάει για ύπνο, κάθεται στην πολυθρόνα της να διαβάσει.

Δεν ξέρω γιατί έμαθα ισπανικά. Καλύτερα θα ήταν τα γερμανικά. Τα έχω στο αίμα μου. Έτσι δεν είναι;

Η Γερμανίδα Κορασίδα.

THE PASSENGERS OF THE ST. LOUIS



Erna Levy	Erna Jurek	Walter Jurek
Georgina Scherer	Katholken	Regi Blumenthal
Ludwig Bergmann	Luise Herz	Foxi Bergmann
Heinrich Hauss	Selma Weiser	Anna Oppé
Eda Biener	D. Sub Kasel	Johanna Reibman
Bella Herz	Eda Blumenthal	Julie Fink
Ludwig Feld	Charlotte Atlas	Erna Schamp
Leontine Schapira	Wolfgang	Elise Laewe
Ruth Lauer	Felix Weiser	
Manfred Fink	Herta u. Michael Fink	
Leopold Fink	Ida Salzer	Bruno Bernheim
Levi Weiser	Rella Seiler	Rosa Seiler
Regina Weiser	Fanny Weiser	Max Weiser
Fritz Edel	Frank Reiser	Heinz Reiser
Luise Weiser	Max Reiser	Berta Reiser
Hilde Reiser	Wendy Feig	Regina Gottschalk
Jacob Gottschalk	Blumensack	Wolfgang Utter
Eda Blumensack	Ally Hamburger	Wendy Leber
Stamm Roser	Edith Friedheim	Giesela Hoffmann
Leopold Jacobson	Margarete Jacobson	Ernst Reiser
Thomas Jacobson	Else Goldschmidt	Max Goldschmidt
Paula Weiser	Frieda Weiser	Suzi Weiser
Paula Weiser	Frans Weiser	Polina Weiser
Norman Weiser	Liesel Joseph	Herminie Traubner
		Barbara Guttmann

Dr. Leuth Julius u. Valerie

J. Lopic

Haymann

Lea Sietz

Mrs. F. Epstein & Frau

Susanne Jacoby

Wilhelm Gerberg

Amllback

A. Wolf Sohn

Weser ~~Kieckberg~~

Emm Mechner

Knut Meyer & Frau u. Kind.

Egon Ludy & Frau

Otto Jacoby und Familie

Primo Szialowski

Lici Szialowski.

Adolf Gruntal

Berta Gruntal

Walter Gruntal

Grete Gruntal

Edward Heil

Emm Heil

Alfred Friedheim

Herta Friedheim

Ellz Reutlinger

Lieppind Weinsti

Friedrich Frank

Walter Wainberg

Anna Meyer

Just Strang

Alfred Braun

Mrs. Ruth Levin

Karl Wolfgang Philippoi

Ruth Kellern

Henry Gombig

Leopold Frank

Alfred Stos

und Samuel Schilling

Marie Schilling

Lotte Heller

Isak Wabschmann & Frau

Johanna Fischer u. Kinder

Maria Salomon

Sibilla Salomon

Lieppind Präys Frau

Johann Prandl Familie

Rosa Stahl

Hilli Bornstein

Joseph Wachtel & Frau

Veronika Goldstein

u. Familie

Julius Herwegand

Luise Roth u. Frau

Lucretia Michalick
Richard Pillsbury
Meta Pillsbury
Julius Schulhof
Hella Schulhof
Moses Singer
Annie Singer
Josef Singer
Aron Secemski
Luise Secemski
Otto Linckewein
Arthur Brinkman
Ludwig Meyerstein
M. M. M.
Dr. Oscar Seewart
Annie Seewart
Richard Dresel
Bertha Dresel
Amy Gutz
" Guna
" Jacques
Flora Karliner
Hella Kraft
Paula Kikumanni
Sabina Cary
Hilde Falkenstein

Walter Michalick
Ruth Fellner
Margot Berustein
Dr. Adler
Günther Kotze
F. Dambach
János Magyar
Vee J. J. J.
Rosa Kisevitz
R. K. K.
Gerda Klein
Kurt Schloff
Luzie Spindel
M. J. J. J.
Alice Soyers Fein
Dr. Arthur Kassel
Felix Weil
Val Gutz
Vera Gutz
Eric Gutz
Berthel Kuntz
Gery Moses
Lucia Cohen
Friedrich Heise
Gena Loney

Martin Rothmann

Rudolf Ball + Fran

Karl Alexander & Braud

Fr. Heumann

Fritz Gottlieb & Frau

Heinz Rosenbach

Maria Robert Lichtenstein

Ernst Weil

Dr. Geyschering

Vilhelm von Lenting
Giippin + Else Schack

Robert Grödel

Dr. Ernst Gwinstein & Frau Alice

Herbert Manne & Frau

Walter Greve

Asseloff

Lehrer Blau

Werkhmann

Alfred Haldemann + Frau

Peter Langer

Gustav Kahn & Frau

Siegf. Rosenzweig

Max Hain

Regina Föhring u. Tochter

~~Franzmann~~
~~Paul Plummer~~

Karl Eduard Jägersheim

Detlof Schwan

Ernst Rothholz

Studermaier

Rheinhold

Familie Ernst Lillenstein

Frau Johanna Föhring

Gustav Weil

Familie Amy Goldschmidt

Siegfried Seligmann

Familie Frau Turkow

Max Hain

Josef Schneider

~~F. A.~~

Frau Lilly Joseph

Marx u. Fritz Schlesinger
Lilli Haber
Walther Fuchs-Marx
Anna Fuchs-Marx
Lea Siets.

Caro hair

W. Levin

Mannheim.

Josephine Gumbert

Benjamin Gumbert
Chara Gumbert

Idel Grossman

Helene Grossman

Friedrich Grossman

Nathan Haber Sally Gubman

Maja Knepel

Gieta Knepel

Sonja Knepel

Uring Leinkraus

Flora Weiss

Fritze Weiss

Mara Weiss

Willy Baur

Susanne Weiss

Bertha Ackermann
Dieselotte Arndt.

Fritz Kaurig

Herminie Pufffeld.

Manat

Paula Brandorfer

Ulrich Weil

Amelie Weil

Ingeborg Susse Weil

Herz Friedmann

Helmut Friedmann

Pauline Friedmann
Herbert Mann

Leinweber Aaron

Eva Rothschild.

Bertold Adler

Robert Hesse

Fritz Hrenkler

Prof. u. Grete Gubman

Helga Gubman

Harry Gubman

Bertram Rosenbünger
Georg Cohn - Frau

Schnepp

Mina Rosenthal u. Frau
Para Cohen

Dr. H. Borchardt u. Frau

H. Möseman Gertrud Schönmann

Bertold Weil

Wesphering Frau

Alfred Bepfus

Emma Bepfus

Hermann Strauss

Moritz Frank u. Familie

Selig Rosenberg

Louis Rosenblum

Emma Becker Rosenblum

Charlotte Beck u. Frau

Bella Beck u. Hans Otto Beck

Aron Cornhorn u. Frau

Dr. Frau Finkelstein

Rafael Jannemann

Fran Gursi Collin

Betty Unger

Max Gornitzki u. Frau

Eduard Philippki u. Familie

Rea Thernul u. Fraucher

Gymnast Hoffmann
H. Mindichler u. Familie

Max Hirsch u. Familie

Kerna Kiepmann

Heinrich Kiepmann

Philipp Bannemann u. Frau

Emmi Rothschild

Josephine Gromik

Moritz Gromik

Adolf Jacobad

Janna Oberad

Marie Gromik

Hermann Guber

Max Guber

Hlex Guber

Thurz Klein u. Familie

Fran Betty Sklow

Fran Guk Oppi

Max Oppi

J. Dymowski

Henry Fischer

Emma Fischer

Eddy Gumberg

Paul Gilala

Leontine Silber

Sala Laubhaci u. u.

Hilde Levin 3 Kinder

Ernst Ostrodski

Sisela Alexander

Gen. Moritz
Der Sold

W. Hiltner

Aulis
Ailly Hofmann

J. Köppler
Jona Köppler & Familie

Alfred Frey
Walter Greve n. Familie
Herbert Hanusse n. Fam.

Teera Bianca Beck

Hausfaenkly
Res. Klee & F. Familie

Grete Waldhain & Tochter
Moroschunoff

Berthold Adickes

Gertr. Margot Reyer

Adem. Kaim

Seidman

Kaufmann

Walter Lamm

Sofi Aron

Emil Stein

Young Kaufman and Fokki

Leopold Weiss

Blanka Branner

Philip

Justine Luey

Joseph Karlska

Bernold Ruppold

Mary Malinovsky

Young Kaandla

Minda Kaandla

Levi Pindlman

Blanka Tridel

Leopold Frey

Anna Goldstein

Miriam Kruender
Siegfr. Rosenzweig

Leuchenstein

Adelstein

Julius Geombick
Pankabauer

Joseph Pappeler

Joseph Neufeld
Hyden Weber

Abraham Srog + Fran

Erick Goldmann

Leo Warkolts

Anton Haag

Rosden Wisabek

Miriam Kerman

Spete Stein

Yona Hager
Helen Hager

Erich Stein

Henriette Schapiro

Julius Schapiro

Henriette Altshiller

Helmut Kardi Hoffmann

Max Goldmann

Rudolf Ho

Fritz Ho

Charlotte Minkenthal

Jacob Wolfmann Stein

Rosa Rosenthan

Rudolf Silberstein

Thea Silberstein

Renate Silberstein

Gert Silberstein

Richard Weiss

Karl Geyer

Gilwe Guttmann

Max Falkenstein

Julius Weissberg

Regina Weissberg





ΔΥΟ ΝΕΑΡΑ ΚΟΡΙΤΣΙΑ
ΔΥΟ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΣΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ
ΚΑΙ ΕΝΑ ΤΡΑΓΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΓΕΓΟΝΟΣ

1939

Η Νύχτα των Κρυστάλλων που τα άλλαξε όλα... Ένα ταξίδι που δεν θα ξεχάσει κανείς από τους επιβάτες του Σεντ Λούις.

Στους δρόμους του Βερολίνου ανεμίζουν κοκκίνοασπρόμαυρες σημαίες και η μικρή Χάνα μαζί με την οικογένειά της και πολλούς ακόμα αναγκάζονται να εγκαταλείψουν το μέρος που άλλοτε αισθάνονταν σπίτι. Τότε, το ταξίδι με το ατμόπλοιο Σεντ Λούις για την Αβάνα τους δίνει μια ακνή ελπίδα ελευθερίας.

Πάνω στο καράβι θα βιώσουν μια ανέμελη πολυτελή ζωή. Γρήγορα όμως τα όνειρά τους θα διαψευστούν και το πλοίο που κάποτε ήταν η σωτηρία τους τώρα μοιάζει ο αφανισμός τους.

2014

Η Άννα Ρόουζεν ζει στη Νέα Υόρκη με τη μητέρα της, η οποία δεν μπορεί να συνέλθει από τον χαμό του συζύγου της, την 11η Σεπτεμβρίου. Στα δωδέκατα γενέθλιά της, η Άννα παραλαμβάνει ένα παράξενο δέμα από την Κούβα από κάποια άγνωστη συγγενή της, με το όνομα Χάνα. Τότε, μαζί με τη μητέρα της, θα ταξιδέψουν στην Αβάνα προκειμένου να ανακαλύψουν την αλήθεια για το μυστηριώδες και τραγικό παρελθόν της οικογένειάς τους.

Το Κορίτσι από τη Γερμανία συγκινεί και αφυπνίζει, ενώ μέσα από την αφήγηση των δύο κοριτσιών αντικατοπτρίζονται οι αμέτρητες γενιές εξόριστων και προσφύγων, που εξακολουθούν να αναζητούν μια πατρίδα.

 **διόπτρα**

www.dioptra.gr



Βρείτε μας!

ISBN:978-960-605-323-8



 **ebook**
Διατίθεται σε eBook